

LETO XI

Številka 48

Jesenice, 5. decembra 1969

ŽELEZAR — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE

— Ureja redakcijski odbor — Glavni in odgovorni urednik Joža Vari — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Naslov: Uredništvo »Železarja« Železarna Jesenice. Telefon int. uredništvo 483, administracija 484 — Tisk CP »Gorenjski tisk«

ŽELEZAR

Razgovor o problemih vzdrževanja

V preteklem tednu smo vzdrževalci imeli razgovor s kadrovskim in tehničnim direktorjem o problemih vzdrževanja. Do razgovorov je prišlo zaradi kritične situacije, ki je nastala v vzdrževanju zaradi prevelike fluktuacije delavcev. Odhod vzdrževalcev iz Železarne predstavlja resen problem za solidno vzdrževanje strojnih naprav. Iz podjetja odhajajo sedaj ljudje že z večletno prakso, ki so v tem času postali že specialisti za posamezne strojne naprave. Če se odhod takih delavcev ne bo ustavil, bomo morali za vzdrževanje zahtevnejših strojnih naprav uvažati posamezne strokovnjake, saj jih doma ne bomo mogli tako hitro vzgojiti.

V razgovoru sta bila poudarjena dva važna problema in sicer prvi, kaj napraviti, da zavremo odhod vzdrževalcev iz Železarne, drugi pa, kako nadoknaditi tiste, ki so že odšli.

V prvem je bilo poudarjeno, da je eden osnovnih vzrokov za odhod pomanjkljivo nagrajevanje, ravno tako je vzrok odhoda tudi delovni čas, saj vzdrževalci morajo delati vse nedelje in praznike, kadar proizvodni obrati mirujejo. Tak način dela pa vpliva tudi na samo nagrajevanje, saj morajo iz mase osebnih dohodkov plačevati sebi nadure, zaradi tega pada celokupni giblivi del OD vzdrževalcev, ki je vedno nižji kot v proizvodnih obratih. Nadalje je bilo poudarjeno, da bi odhod starejših vzdrževalcev zavrl tudi sistem nagrajevanja na stalnost, o čemer so govorili tudi že na DSŽ, toda zaradi dodatnih sredstev ni prišel v poštev. Za celotno Železarno bi potrebovali okrog 400 milijonov dodatnih sredstev. Vzdrževalci so tudi poudarili, da bi nagrajevanje po letih tudi v proizvodnih obratih preprečilo fluktuacijo in s tem tudi vzdrževanju zmanjšalo delo, saj je v obratih veliko okvar ravno zaradi pomanjkanja delavcev ali zaradi pogostega menjanja delavcev na posameznih strojih in napravah.

Govorili so tudi o kategorizaciji delovnih mest, pri čemer so ugotovili, da so vzdrževalci v pogledu kvalifikacijske strukture preizkušeni uvrščeni. Z reorganizacijo vzdrževanja so bili vzdrževalci v primerjavi z ostalimi proizvajalci dobro uvrščeni, z uved-

bo grup pa so to prednost izgubili. Ravno tako so bili vzdrževalci prikrajšani v osnovi. Tako stanje se vleče že več kot dve leti. Kljub opozorilom se to ni moglo popraviti in je verjetno to tudi eden od vzrokov, da so začeli vzdrževalci odhajati iz Železarne.

Eden izmed vzrokov za odhod iz Železarne je tudi nesigurnost za nadaljnji razvoj Železarne in pa veliko povpraševanje po vzdrževalcih v drugih panogah industrije, (Nadaljevanje na 2. strani)

Nagrajeni avtorji tehničnih izboljšav

V delovni enoti predelovalnih obratov v oddelku varilne žice, hladni valjarni, žebeljarni, žičarni in zavijalnici in v tem obratom priključenih pomožnih obratih, je zaposlenih čez 700 delavcev. Skupaj z njimi se prizadeva in trudi v teh obratih tudi čez 50 strojnih in elektro vzdrževalcev, da delo teče nemoteno in s čim krajšimi zastoji.

Strojne naprave in stroji v pedelovalnih obratih so stari in mnogi izmed njih že popolnoma dotrajani in nerentabilni. Zato morajo vsi zaposleni nenehno skrbeti, da jih obnavljajo, mehanizirajo in modernizirajo ali celo avtomatizirajo.

Pri odstranjevanju zastarelih, nerentabilnih ozkih grl pa na žalost sodelujejo skoraj samo strojni in elektro vzdrževalci, le malo tehničnih izboljševalnih predlogov je iz vrst neposrednih proizvajalcev. Komisija za izume in novatorstvo pri svetu DE predelovalnih obratov se trudi in prizadeva, da bi se inovacijska aktivnost močneje razvila pri vseh zaposlenih. Na svoji prvi seji je ugodno ocenila in nagradila avtorja tehnične izboljšave št. 1899 Franca TERSEGLAVA in Marjana ULČARJA z enkratno odškodnino v višini 400 N din za nov precizen aparat za kontrolo centricitete oplasčenih avsternitnih PK varilnih elektrod. Ta novi aparat pokaže točno vsak odklon natančnosti obloge oplasčenih elektrod, ne glede na debelino plašča. Z novim aparatom so zelo zadovoljni izdelovalci oplasčenih elektrod, kakor tudi kontrolni organi in kupci. S pomočjo tega novega, doma izdelanega kontrolnega aparata je omogočeno kvalitetno delo pri izdelavi oplasčenih elektrod.

Naši sodelavci o sanacijskem programu

VPRAŠANJE: Ali vam je znan sanacijski načrt Železarne oziroma ali so vam za vaše delovno področje znani sanacijski ukrepi oziroma sprejete sanacijske mere in kako jih uresničujete oziroma kako ste se vi osebno vključili v izvrševanje teh nalog, ki praktično pomenijo bolj racionalno gospodarjenje in boljšo organizacijo z namenom boljših poslovnih rezultatov?

Alojz ZUPAN — OTK: O sanacijskem programu in njegovih ukrepih je bilo v zadnjih mesecih skoraj v vseh številkah Železarja že veliko

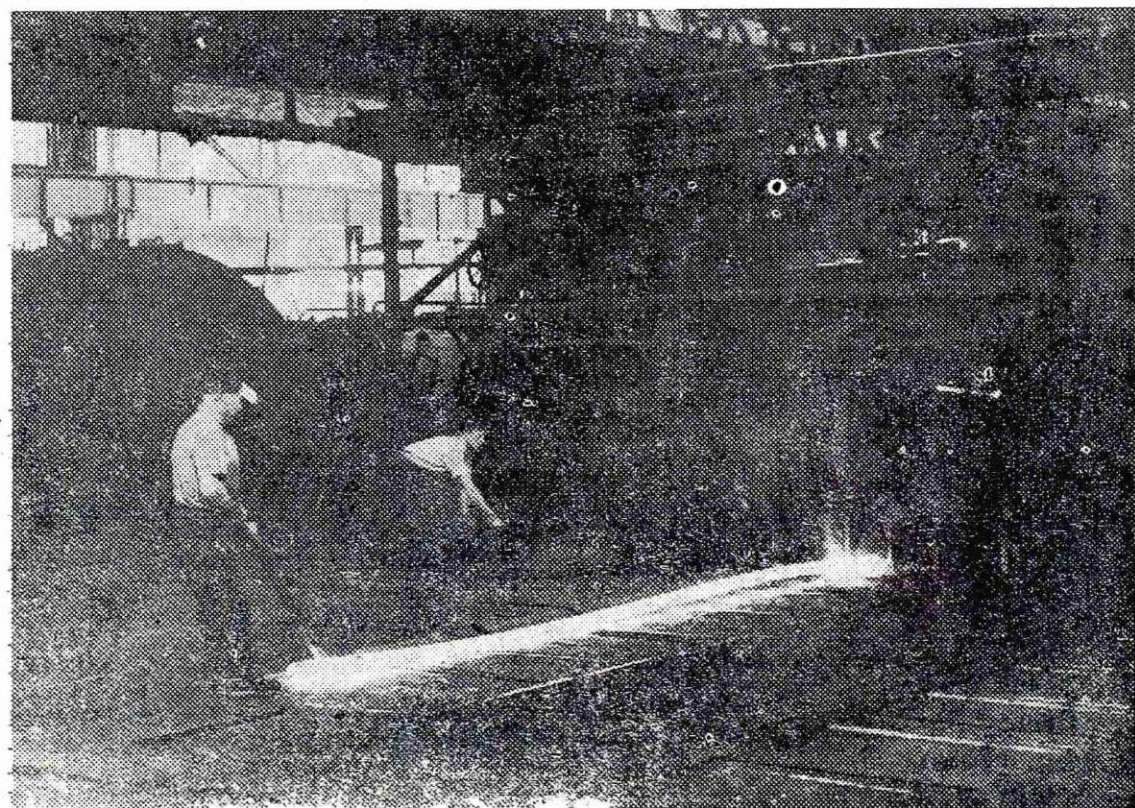
Natančno in vestno delo — najboljši prispevek k realizaciji sanacijskega programa

napisanega. Tudi na sestankih delovnih skupin je tekla beseda o sanacijskem programu tako za posamezna delovna mesta in obrate, kakor tudi za Železarno v celoti. Iz vsega, kar je bilo do sedaj napisanega in povedanega, ni težko izločiti, kateri so najvažnejši problemi, s katerimi se kolektiv srečuje pri izpolnjevanju proizvodnega načrta in obenem tudi sanacijskega programa. Sem sodi prav gotovo koriščenje delovnega časa. Za marsikatero obrate naše Železarne je to še vedno osrednji problem. Prav tako važna je tudi organizacija dela, ki mora biti taka, da pozitivno vpliva na sam tehnološki postopek v proizvodnji. Ker je vsa naša pozornost usmerjena k proizvodnji, potem jo bo treba prilagoditi regulativom za čim boljši dobit (izplen). Nekaj več bi rad povedal o kvaliteti. Dnevno lahko ugotavljam, da po posameznih delovnih fazah polagamo premalo pozornosti

na material. Borba za boljšo kvaliteto se pravzaprav začne že v sami martinarni in nadaljuje vse do zadnje faze, ko pločevino embalamo in je pripravljena za kupce, ki so jo naročili. Pridružujem se mnenju tistih sodelavcev, ki so že opozorili na precejšnja neskladja oziroma nesorazmerja na področju nagrajevanja med posameznimi obrati v Železarni. Obstaja tudi možnost, da imamo taka neskladja tudi med posameznimi delovnimi mesti v enem obratu, kar pa prav gotovo negativno vpliva na razpoloženje delavcev. Pride celo do tega, da so posamezniki ali delovne skupine za dobro opravljeno delo premalo plačani, po drugi strani pa morajo spet drugi prejmejo za slabo delo več kot bi jim pripadalo. Da bo treba izboljšati organizacijo dela, sem že omenil, dodam naj samo to, da bo treba na relaciji vodilni in vodstveni kader — fizični delavci vzpostaviti boljšo povezavo, ki pa je še kako potrebna.

Anton GABERŠČEK, žarilec v valjarni 1300: S sanacijskim programom in njegovimi ukrepi sem bil seznanjen prek Železarja in na sestanku

(nadalj. na 2. str.)

Valjarne profilov na Javorniku — srednja proga

XV. USTAVNI AMANDMA POMENI NOVE KORAKE V RAZVOJU SAMOUPRAVNEGA SISTEMA

Naša zakonodajna ureditev je bistveno spremenjena s XV. ustavnim amandmajem, ki je začel veljati marca letos. S tem amandmajem podjetja lahko nekatere pomembne določbe in pristojnosti oblikujejo v svojih statutih svobodno. Tako podjetje po lastnem preudarku svobodno oblikuje določbe o izvolitvi, razrešitvi, sestavi in o drugih pristojnostih delavskega sveta. Avtonomno ureja način izvolitve oziroma imenovanja in pristojnost upravnega odbora ali drugih organov delavskega sveta in samoupravnih organov v podjetju, direktorja, komisij in odborov organov upravljanja, strokovnih organov in nadzornih organov.

Amandma te spremembe utemeljuje:

»Uresničujoč v delovni organizaciji kot celoti in organizacijah združenega dela v njenem sestavu samoupravljanja, določajo delovni ljudje vprašanja, o katerih odločajo neposredno in poverjajo določene funkcije upravljanja delavskemu svetu oziroma glede na naravo dejavnosti delovne organizacije drugemu ustreznemu organu upravljanja, določene funkcije pa njemu odgovornim kolegijskim in individualnim organom, ki jih voli delavski svet.

Delovni ljudje v delovni organizaciji določajo organe upravljanja delovne organizacije in organizacij združenega dela v njenem sestavu, njihovo delovno področje in čas, za katerega se volijo ter pogoje in način za njihovo izvolitev oziroma razrešitev. Z zakonom je lahko določen poseben postopek in način za imenovanje in razrešitev individualnega izvršilnega organa delovne organizacije, ki opravlja zadeve posebnega družbenega pomena.

Ze meseca maja letos je delavski svet Železarn s sklepom sprejel nekatere statutarne spremembe, ki izhajajo iz citiranega amandmaja in ki jih posebna delovna grupa strokovnjakov, poleg drugih sprememb, sedaj vgrajuje v statut podjetja. Spremembe pomenijo hoteče po bolj učinkovitem in bolj prožnem delu samoupravnih organov oziroma nove korake v razvoju samoupravnega sistema. Nedvomno je šestmesečno delovanje, kakovostno izpolnjenega in zelo razširjenega sistema samoupravljanja v delovnem kolektivu, pokazalo mnogo pozitivnih posledic, še vedno pa so prisotne slabosti, ki so bile lastne prejšnji samoupravni strukturi. Sedaj, ko delovna grupa zaključuje svoje delo na dopolnitvah in razširitvi statuta Železarn, ker je zakonski rok za ureditev statuta na podlagi XV. amandmaja do konca decembra, bi se morali v javni razpravi od delovnih skupin navzgor, dovolj kritično in analitično soočiti tako s pozitivnimi, kakor negativnimi posledicami spremenjene in razširjene samoupravne strukture v Železarni.

Sedanjo strukturo smo v smislu amandmaja gradili na poglobljeni vsebini samoupravljanja, na potrebni zaostritvi odgovornosti posameznikov in forumov, na večji odgovornosti in odprtosti strokovnih služb ter na povezanosti samoupravne in vodstvene strukture v enoten proces upravljanja na različnih ravneh in z različno svobodo odločanja. S tem naj bi v bistvu dosegli večjo operativnost in odgovornost, brez transmisij pri prenašanju odločitev in brez »skrivanja strokovne odgovornosti« za odločitvami predstaviških organov.

Po šestih mesecih delovanja samoupravne strukture v Železarni grajene na teh načelih, moramo temeljito pregledati, ali smo v črki spremenjenega in dopolnjenega statuta dovolj precizni, ali smo dovolj jasno in nedvoumno tudi zapisali ta načela v konkretnem jeziku. Kritična in objektivna analiza nam bo toliko lažja, ker je sedanja samoupravna struktura v tem času preizkušala svojo učinkovitost, operativnost in odgovornost v borbi za izvršitev sanacijskega programa in integracijo slovenskega železarstva.

Ob sedanjih kritikah izrečenih v raznih asociacijah znotraj Železarn, so še vedno zaznavne slabosti, ki izvirajo iz še ne dovolj opredeljenih funkcij posameznih delovnih mest ter organov in njihove medsebojne zveze, kakor tudi nezadostno opredeljenih nadzornih funkcij. Strojne službe so še vedno premalo odprte nasproti kolektivu pa tudi njihova odgovornost za sistematično in neposredno posredovanje informacij in znanja še ni prišla do izraza. Še vedno se srečujemo z neizvršenimi sklepi, z množico vprašanj, ki ostajajo odprta v delovnih skupinah in na katera odgovorni posamezniki ali službe ne odgovarjajo, ali ne dovolj precizno, ali ne tekoče. Ob takem odnosu posameznikov in služb lahko oblikovana samoupravna struktura postane formalizem in XV. ustavni amandma suha beseda.

Iz XV. ustavnega amandmaja izhaja, da je izgradnja notranjega sistema samoupravljanja pravica delovnih ljudi, ki naj ga izgradijo in organizirajo po svojih potrebah, da bo čim bolj operativno, odgovorno in učinkovito. Da bo delitev dela v organizaciji samoupravne zgradbe v kolektivu čim bolj precizna in ne dvoumna.

Natančno in vestno delo - najboljši prispevek k realizaciji...

(Nadalj. s 1. str.)

sveta DE. Kvalitetno delo je prav gotovo v ospredju in zelo važna postavka našega sanacijskega programa. Na tem področju pa prav gotovo važno vlogo igra oziroma jo ima vložek, ki ga dobi obrat iz predhodnega obrata. V našem obratu smo najbolj zainteresirani za vložek, ki ga dobivamo iz valjarne Bela. Velik pomen pripisujem tudi osebni odgovornosti vseh zaposlenih na delovnih mestih. Znano je, da na termično obdelavo pločevine lahko vpliva jo razni faktorji, toda v ve-

liki meri lahko prispeva tudi žarilec sam z natančnim in vestnim delom na svojem delovnem mestu. Pomembna je tudi organizacija dela ne le med posameznimi obrati, ampak tudi znotraj samega obrata. V mislih imam tudi povezavo predpostavljenih z delavci, ki so zaposleni na posameznih delovnih mestih oziroma obratno. Z izmenjavo mnenj in izkušenj lahko marsikaj izboljšamo.

Hadžija GRVALA, ogrevalce L paketne peči na progi tanke pločevine: Odkar smo uvedli skrajšani delovni čas,

se je položaj v valjarni 1300 precej izboljšal, vendar bi bilo lahko še bolje, če bi iz valjarne Bela dobivali vložek, da pozneje ne bi imeli težav. Do napak pride že v martinarni, zlasti še, če material, ki ga dobivamo iz martinarne v obrat, vsebuje preveč siličija. V tem primeru pločevino težko zračijo in za to delovno fazo porabimo več časa kot bi ga morali. V zadnjem času, odkar smo vpeljali 42-urni delavnik, se je disciplina precej izboljšala in tudi zastojev na progi je manj, kar pa je tudi odvisno od samega dela vzdrževalcev.

Nagrajeni avtorji tehničnih izboljšav

(Nadalj. s 1. str.)

avtorjem priznali ter odobrili dve spodbudni odškodnini.

Izboljševalni predlog št. 1901, katerega so izvedli in predložili v oceno Aleksander DOLINAR, Edo KAVCIC in inž. Daniel LANGUS iz oddelka elektro vzdrževanja, je bil pozitivno ocenjen in nagrajen z enkratno odškodnino v višini 1.000 N din. Avtorji so uspešno izdelali in montirali na Herborn žičarskih strojih varnostna stikala, ki preprečujejo pogostne pretrge valjane žice, kar je povzročalo pogoste zastoj v proizvodnji in so fizično zelo obremenjevali zaposlene žičarje na Herborn žičarskih strojih. Z novimi varnostnimi stikali, ki so jih namestili avtorji tehnične izboljšave, pa so tudi znatno povečali delovno varnost vseh zaposlenih. Izvedeno tehnično izboljšavo bodo pozneje namestili tudi na

vseh ostali žičarskih strojih, kjer je pomanjkljiva delovna varnost zaradi pretrganja žice.

Ugodno je bil ocenjen tudi izboljševalni predlog št. 1903, ki ga je po lastni iniciativi izdelal Rado FAGANEL, delovodja strojnega vzdrževanja v žebljarni. Avtor je originalno in uspešno obnovil izrabljene elektrode za točkasto varjenje varovalne bandaže kartonske embalaže na stroju Ermanatic v zavijalnici žebljarne. Obnovljene izrabljene elektrode po postopku avtorja imajo ponovno življenjsko dobo kot nove uvožene elek-

trode. Cena za eno iz Švice uvoženo elektrodo znaša 4,12 N din ali 1 švicarski frank, cena ene doma popravljene in obnovljene elektrode pa je le 0,20 N din. Prihranek in uporabnost sta očitna. V prakso uvedena izboljšava avtorja je zelo koristna, cenena in uporabna, zato mu je bila priznana enkratna odškodnina v višini 300 N din.

Vsem nagrajenim avtorjem iskreno čestitamo k doseženim uspehom in se jim zahvaljujemo za uspešen trud in prizadevnost.

Zuro

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu decembru so in bodo praznovali petdeset let rojstva naslednji naši sodelavci: Rozalija NOČ, gradbeno vzdrževanje — 2. decembra, Marija URANA, GPŽ — 6. decembra, Jože ZUPANČIČ, profile valjarne — 7. decembra, Viktorija TROJAR, žebljarna — 8. decembra, Ivan PRIMOŽIČ, valjarna Bela — 8. decembra, Gašper POTREBUJEŠ, strojno vzdrževanje — 18. decembra, Andrej KOKOSAR, HVZ — 19. decembra, Anton DOLENC, tehnične službe vzdrževanja — 20. decembra, Davorin SEŠT, kadrovske službe — 23. decembra, Rudolf SIRC, elektro toplotna energija — 24. decembra in Feliks KOREN, valjarna žice — 29. decembra.

Čestitamo!

Razgovor o problemih..

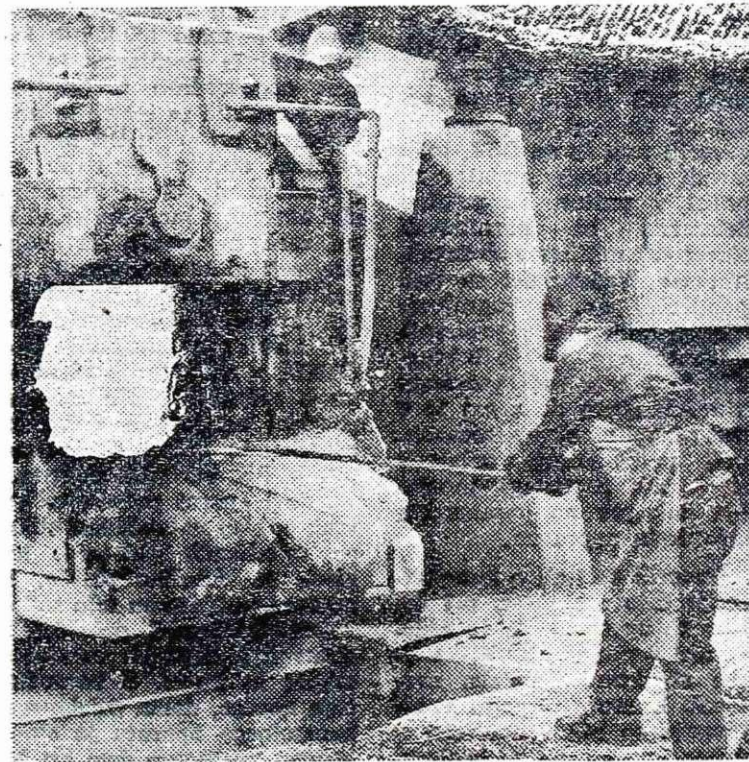
(Nadalj. s 1. str.)

kjer so trenutno boljši osebni dohodki in pa verjetno tudi lepše in lažje delo. Posebno vprašanje pa je, da imajo tisti vzdrževalci, ki delajo v drugih podjetjih, ki pa delajo za nas, boljši osebni dohodek kot pri nas. Vprašujejo se, ali tem lahko plača Železarna, medtem ko lastnim vzdrževalcem ne more. Na take in podobne izgovore naletimo pri tistih, ki dajejo odpoved in jih poskušamo zadržati v Železarni.

Ko so govorili o sprejemanju najnujnejših novih vzdrževalcev, je bilo rečeno, da v bližnji okolici ali bolje rečeno v Sloveniji ni prostih ključavničarjev in jih bomo morali iskati v drugih republikah. Tako jih bomo dobili v začetku leta nekaj iz okolice Tuzle, seveda bomo videli, kako se bodo pri delu obnesli, vendar druge izbire ni. Da pa bodo postali ti novi delavci dobri vzdrževalci, bodo morali starejši vzdrževalci več delati z njimi ter jih uvajati v delo.

T S

Delavec pri LECTROMELT električni peči

SKLEPI

3. seje odbora za varstvo pri delu in socialno zdravstveno varstvo z dne 20. novembra 1969.

Odbor za varstvo pri delu in socialno zdravstveno varstvo je obravnaval poročilo o varstvu pri delu delavcev železarne Jesenice za leto 1968, ki sta ga pripravili služba za varstvo pri delu in socialno zdravstvena služba in na podlagi predlogov obeh služb sprejel naslednje sklepe:

● Vsi predlogi potreb za koriščenje investicijskega vzdrževanja in amortizacije za zamenjavo sredstev za leto 1970 morajo biti opremljeni s širšo utemeljitvijo, kako se bodo s temi naložbami izboljšali tehnični pogoji za varno in zdravo delo. Enako velja tudi za kasnejše rebalanse teh sredstev. Služba za varstvo pri delu bo na osnovi teh utemeljitev dala soglasje oz. oceno k posameznim predlogom.

Nalogo morajo izvesti vsi predlagatelji potreb za koriščenje IV in AZ sredstev.

● Pri načrtovanju remontov posameznih proizvodnih agregatov in delovnih naprav je treba vključiti tudi odpravo tistih tehničnih pomanjkljivosti, ki predstavljajo potencialne nevarnosti za poškodbe in zdravstvene okvare. To odpravo tehničnih pomanjkljivosti je treba posebej prikazati tako, da bo služba za varstvo pri delu lahko dala soglasje oz. oceno.

Nalogo morajo izvesti obratovodje tehničnega sektorja v soglasju z obratovodji proizvodnega sektorja.

● Obratovodje in asistenti v obratih morajo brez pridržkov sodelovati pri organizaciji in izvajanju tistih periodičnih pregledov, delovnih prostorov, delovnih prehodov, transportnih poti, delovnih priprav, naprav, orodja in osebnih zaščitnih sredstev, katerih nosilec je služba za varstvo pri delu. Za vse ugotovljene pomanjkljivosti pa morajo obratovodstva tehničnega in proizvodnega sektorja zagotoviti vse pogoje, da se tekoče odpravljajo v okviru rednega vzdrževanja.

Nalogo morajo izvesti obratovodje in asistenti tehničnega in proizvodnega sektorja.

● Za izpolnjevanje gornjih sklepov se je treba posluževati sankcioniranja v smislu določil »Pravilnika o odgovornosti delavcev na delu v železarni Jesenice«.

Nalogo morajo izvesti vsi šefi DE in direktorja proizvodnega in tehničnega sektorja.

● Izdelati je treba obvezna pravila o postopkih pri izdelavi programov novogradenj in rekonstrukcij in v vseh drugih fazah do pričetka uporabe oz. obratovanja, iz katerih bodo razvidni nosilci teh dejavnosti ter obseg in način njihovega medsebojnega sodelovanja. Ta pravila so potrebna za dosledno vključevanje varstva pri delu v vseh teh fazah.

Nalogo mora izvesti oddelek za organizacijo dela pri sektorju za ekonomiko s sodelovanjem službe za varstvo pri delu.

● Pri bližnji nujni izdelavi spiska delovnih mest s posebnimi pogoji dela, morajo s službo za varstvo pri delu in soc. zdravstveno službo aktivno sodelovati vsi obratovodje tehničnega in proizvodnega sektorja.

Nalogo morajo izvesti služba za varstvo pri delu, soc. zdr. služba in obratovodje obeh sektorjev.

● Pri razporejanju novih delavcev, posebno pa pri razporejanju delavcev na druga delovna mesta, se je treba dosledno ravnati po rezultatih zdravstvenih pregledov in psiholoških testov. Pred razporeditvijo na druga delovna mesta je delavce treba dosledno usposabljanje za varno opravljanje dela.

Nalogo mora izvesti oddelek za kadre pri kadrovskem sektorju, ter obratovodje obeh sektorjev.

● Ker normativ delavcev ni več realna osnova za optimalno število zaposlenih, proizvodne in delovne naloge pa se stalno povečujejo, je treba študijsko določiti optimalno število zaposlenih in sprejete delovne naloge (količinske in delovne plane); s tem delom je treba začeti takoj za najbolj kritične obrate oz. oddelke.

Nalogo mora izvesti sektor za ekonomiko v sodelovanju s kadrovskim sektorjem in širšimi vodstvi tehničnega in proizvodnega sektorja.

● Za potrebe predstoječe izobraževalne akcije o varstvu pri delu je bil izdelan spisek t.i. »neposrednih vodij dela« in njihovih namestnikov, ki pokrivajo vse vrste dela v železarni in v vseh izmenah. V zvezi s to kategorijo zaposlenih je treba organizacijsko utrditi ta delovna mesta, da bo v bodoče možno izdelovati spiske zaposlenih na teh delovnih mestih za potrebe izobraževanja, stimulacije za poškodbe itd.

Nalogo mora izvesti oddelek za organizacijo dela pri sektorju za ekonomiko v sodelovanju s službo za varstvo pri delu in drugimi oddelki kadrovskega sektorja.

Sodelavci želijo pojasnilo

V sredo zjutraj smo prejeli nekaj telefonskih obvestil, da valjarna 1300 zaradi popravila na plinskih generatorjih ne more obratovati. Pozanimali smo se v valjarni 1300 in zvedeli, da so prenehali z obratovanjem že v petek, to je pred prazniki in tako omogočili vzdrževalcem, da so med prazniki lahko opravili svoje delo. Kljub temu pa niti v torek in tudi v sredo dopoldne ni bilo mogoče začeti z delom. Delovodje so morali delavce pošiljati domov, s tem, da so jim v dninske knjige vpisali po dve uri, kar je skladno z našimi internimi predpisi, ali pa so koristili redni dopust. V valjarni 1300 — v adjustaži so nam povedali, da bodo morali do konca leta delati tudi ob sobotah, pri žarilnih pečeh pa tudi ob nedeljah, ne glede na to, da so s 1. septembrom vpeljali skrajšani delovni čas.

Ukrep je potreben zato, da bodo lahko nadoknadili zamujeno proizvodnjo. Prav bi bilo, da vzdrževalci povedo, kje so vzroki, da so se dela pri popravilu na generatorjih toliko zavlekla, da ni bilo mogoče začeti z obratovanjem takoj po praznikih. Vprašanje je tudi, če so imeli pri roki potrebne rezervne dele, itd. Delavci, s katerimi smo se pogovarjali, so postavili tole vprašanje: »Kako naj izpolnimo vse tisto, kar smo se dogovorili ob uvedbi skrajšanega delovnega časa in kar je napisano v našem sanacijskem programu, če pa se srečujemo s tolikšnimi težavami in zastoji, ki trajajo tudi po več dni. Kako bomo nadoknadili zamujeno proizvodnjo in kje bomo dobili denar, če bomo hoteli zamujeno opraviti z nadurnim delom. Na vsa ta in druga vprašanja bi želeli ustrezno pojasnilo!«

Obvestila kolektivu ● Obvestila kolektivu

DEŽURNA SLUŽBA V ŽELEZARNI

	telefon	
	v pisarni	doma
SOBOTA, 6. 12.:		
inž. Stanko ČOP, taličnice	328	76/538
NEDELJA, 7. 12.:		
inž. Jancz KOMEL, žičarna	525	83/144
PONEDELJEK, 8. 12.		
inž. Karel RAVNIK, elektro jekl.	433	790/27
TOREK, 9. 12.:		
inž. Ivo ARZENŠEK, SEP	501	500
SREDA, 10. 12.:		
inž. Tine ČRV, bluming	850	790/58
ČETRTEK, 11. 12.:		
Zdravko ČRV, Javornik I	624	760
PETEK, 12. 12.:		
dr. inž. Marin GABROVŠEK, TKR	380	732

Dežurna služba traja od datuma nastopa ob 14.30 do naslednjega dne do 6.30. Kolikor dežurnega ni v pisarni ali doma, kličite vratarja v glavni pisarni, tel. 410.

Morebitne spremembe dežurnih so razvidne iz obvestil, ki jih vsako soboto objavljamo na razglasnih deskah vseh vratarjev.

Tajništvo tehničnega in proizvodnega direktorja

Obvestila kolektivu ● Obvestila kolektivu

● Izdelati je treba metodologijo za zasledovanje ekonomskih izgub zaradi poškodb in drugih zdravstvenih okvar pri delu.

Nalogo mora izvesti sektor za ekonomiko.

● Zaradi pomembnosti funkcionalnega usposabljanja za varno delo in zaradi sedanje neurejenosti na tem področju, je treba:

— v sleherno izobraževalno akcijo programsko vključiti splošno in posebno tvarino varstva pri delu,

— pri usposabljanju na delovna mesta izhajati iz varnostnih ključnih točk (iz t. i. »varnostnih punktov«),

— zaradi kontinuitete varstvenega usposabljanja voditi programsko in personalno evidenco,

— v izobraževanje in usposabljanje za varno delo bolj vključevati in bolje stimulirati operativne strokovne kadre v železarni.

Nalogo mora izvesti oddelek za izobraževanje in napredovanje v kadrovskem sektorju, v sodelovanju s službo za varstvo pri delu in vodstvom ŽIC-a.

Sprejeti so bili še štirje sklepi iz socialno zdravstvenega področja, na katere je imela uprava podjetja nekaj pripomb in jih bo odbor vzel v pretres na naslednji seji. Zato teh sklepov zaenkrat še ne objavljamo.

Železarski globus

MEHIKA — V železarni Puebla, ki pripada družbi HyLSA de Mexico, je pričela obratovati največja naprava za kontinuirno vlivanje v Južni Ameriki. Sestoji iz dveh naprav s štirimi žilami, vsaka tipa »S« za vlivanje gredic. Naprava bo dobavila raztaljeno jeklo s treh 60 t električnih peči. Dobavilo jo je zahodnonemško podjetje Schloemann AG v sodelovanju s švicarskim Concastom.

PERU — V neki perujski lukii so pred kratkim prvič praktično preizkusili nov način nakladanja koncentrata železove rude na ladjo. Bistvo tega postopka je v tem, da dodajo koncentratu mnogo vode in s tem dobijo neke vrste blata. To blato potem s pomočjo posebnih črpalk črpa preko posebnih cevi s skladišča v pristanišču na ladjo. Ko je nakladanje končano, večji del vode ponovno izsesajo, tako da vsebuje koncentrat manj kot 8% vode. Ko pride ladja v namembno pristanišče, s pomočjo curkov pod visokim pritiskom ponovno spremenijo koncentrat v blato ter ga na podoben način kot so ga natovarili, tudi izvorijo. S tem načinom natovarjanja in iztovarjanja koncentratov železovih rud računajo, da bodo znano znižali stroške in istočasno prihranili na času pretovarjanja.

SOVJETSKA ZVEZA — Leta 1968 je 900 t SM peč št. 6 v ždanovski železarni Iljič dosegla svetovni rekord v proizvodnji ene SM peči. Proizvedla je skupno 817,140 ton SM jekla. Dosegla je storitev 101,8 t/h, povprečno trajanje šaržev 8 ur 50 minut, porabo kisika 39,8 Nm³/t, porabo toplote 84,1 kg mazuta na tono jekla in na koledarski fond je imela 8,64 % zastojev.

SPANIJA — Japonska železarska družba Nissin Steel Co. namerava zgraditi v bližini Gibraltarja železarno, ki bo letno proizvedla 30.000 ton nerjavečega jekla. Španski kapital bo prispeval 50 % investicijskih sredstev, ki so predvidena v višini 70 milijonov dolarjev. Španska vlada je za izgradnjo industrije v tem območju posebno zainteresirana, ker želi zagotoviti zaposlitev tistim Špancem, ki so prej dali v Gibraltarju. Zato je pri gradnji te železarne zagotovila posebne ugodnosti.

ZAHODNA NEMCIJA — Zahodnonemško podjetje GHH je od železarske družbe Mannesmann dobilo naročilo za dobavo nove naprave za sintranje. Zgrajena bo v železarni Huckingen in bo imela površino traku 300 m². Dnevno bo lahko proizvedla okoli 12.000 ton sintra ter bo ena največjih v Zahodni Nemčiji.

Sestanki delovnih skupin

VALJARNA BELA — Na sestanku delovne skupine Šmid, dne 24. 11. so razpravljali o izpolnjevanju planskih nalog za november, o delovni disciplini ter o varnosti pri delu in čistoči. Glede plana menijo, da je izvedljiv, če bodo svitki kvalitetno izvaljani in če vmes ne bo trdih kvalitet. Znova so opozorili na pravočasno odhajanje z delovnih mest ob koncu dne ter na nošenje zaščitnih sredstev. Tako bi se izognili poškodbam na delovnih mestih.

VALJARNA PROFILOV — Na sestanku delovne skupine Udir, 19. 11., so ponovno obravnavali ukrepe, ki jih predvideva sanacijski program. Bili so enotnega mnenja, da bodo z vestnim delom in disciplino prispevali svoj delež. Še vedno je problematično nedeljsko delo, ker je težko dobiti ljudi, ki bi bili pripravljeni delati tudi ob nedeljah. Ob koncu sestanka so razpravljali še o pomoči prebivalstvu Bosanske krajine in Banjaluke.

VALJARNA PROFILOV — Delovna skupina Benedičič je imela sestanek 14. 11. Razpravljali so o položaju po potresu v Banjaluki ter o solidarnostni akciji ponesrečencem. Tov. Legat je zahteval pojasnilo glede povišanja norm pri čistilcih gredic. S pojasnilom ni bil povsem zadovoljen.

STROJNE DELAVNICE — **STRUGARNA** — Na sestanku delovne skupine Brelih, 24. 11., so poudarili, da bodo začeli uvajati norme s 1. 12. Zato vse člane kolektiva opozarjajo, da vsak dan sproti vpisujejo vse potrebno v kontne liste. Od ostalih naročnikov ne sme biti prevzeto nobeno delo brez medobratne nakaznice. Stališče kolektiva, da bi dobili poprežje norm, ni bilo sprejeto in je zato prehod na individualne norme nujen.

STROJNO VZDRŽEVANJE — **MONTAŽA JESENICE** — Na sestanku delovne skupine Pogačar dne 24. 11., so analizirali dosežene rezultate za devet mesecev in ugotovili, da se stanje izboljšuje. Menijo, da bi z boljšim koriščenjem delovnega časa ter kvalitetnim in hitrim delom lahko povečali svoj doprinos k sanaciji podjetja. Disciplino in štednjo je treba zaostri v vseh obratih Železarni. Zaradi pomanjkanja delavcev je vse več tujih izvajalcev, ki pa so dostikrat dražji kot domači delavci. Vprašanje je, kdaj bo urejen problem delovne sile v Železarni, ker sedanje stanje ne ustreza niti za najnujnejša popravila. Zanima jih tudi, kdaj se bodo ustalile cene, ki vidno naraščajo, vzporedno pa se zmanjšuje realni zaslužek delavcev.

STRUGARNA VALJEV BELA — Sestanek delovne skupine Svetina je bil 26. 11. Obravnavali so poslovno poročilo za 9 mesecev ter govorili o nagrajevanju. Ob analizi poročila so ugotovili, da se stanje izboljšuje, za končni poslovni uspeh pa bo treba vložiti še več naporov. V teku je montaža novega brusilnega stroja, na katerem bodo brusili valje za novo hladno valjarno.

TRANSPORTNI OBRATI — **AVTOMOBILSKI PREVOZI** — Na sestanku 27. 11. so se pogovorili o sanacijskem programu, o normativu delovnih mest ter o 9-mesečnem poročilu. Razpravljali so o aktualnih problemih v obratu in v Železarni, na vprašanja pa je odgovarjal obratovodja tov. Košir. Voznikom so pojasnili problem delovodje cestnih vozil, dana pa je bila tudi informacija o razširitvi voznega parka zaradi potreb Železarne.

POKLICNA GASILSKA IN REŠEVALNA ČETA — 27. in 28. 11. so imeli sestanke na vseh treh izmenah. Na sestanku so predlagali, da naj bi v pri-

hodnje gasilska služba oz. njeni stroški ne bremenili samo upravnih služb, ampak obrate, za katere je največ porabljeno, predvsem obrati, ki imajo opravka s plinom. Zaračunavali naj bi tudi usluge, ki jih gasilska enota opravlja pri raznih delih skoraj v vseh obratih. Tako bi prišli do kar precejšnjih vsot, ki bi jih gasilci lahko prikazali s svojim delom, ki večkrat sega direktno v proizvodnjo. V zvezi s tem želijo gasilci tudi ustrezno pojasnilo.

TRANSPORTNI OBRATI — **VLEČNA SLUŽBA** — Na sestanku 25. 11. je o devetmesečnem poslovanju poročal tov. Košir. Govorili so še o sanacijskem programu ter o normativu delovne sile.

Do normativa je manjkalo 81 ljudi. Delno so manjkajoče nadoknadili z delavci iz komunalnega podjetja, z mladinci in honorarnimi delavci, tako da jim kljub temu manjka še 41 delavcev. Če ne bo delavcev, lahko pride do resnih težav pri normalnem obratovanju. Tako bi lahko izboljšali tudi delovno disciplino in odslovili nedisciplinirane. Čimprej bo treba rešiti vprašanje izostankarjev ter nagraditi tiste delavce, ki delajo namesto njih. Treba je izdelati normativ zaščitnih sredstev, ker je potrošnja prevelika.

STRUGARNA VALJEV JAVORNIK — Vodja delovne skupine Dolenc je na sestanku 27. 11. seznanil prisotne s poročilom za devet mesecev ter osnove za dolgoročen razvoj Železarne. Poleg tega so govorili še o formiranju in delitvi osebnih dohodkov v vzdrževanju. Če hočejo, da bodo osebni dohodki ostali na isti višini tudi potem, ko bodo imeli 42-urni delavnik, bo treba sedanje iskustvene norme dvigniti za 14 %, ker bi sicer v nasprotnem primeru imeli nižje osebne dohodke.

TRANSPORTNI OBRATI — Na sestanku delovne skupine Gasar dne 18. 11. je tov. Košir poročal o rezultatih devetmesečnega poslovanja. Dejal je, da bi z nadaljnjim izvajanjem sanacijskega programa dosegli še boljše rezultate in poslovno leto zaključili brez izgube. Menijo, da bo treba delovno disciplino še bolj zaostri, precej pa so govorili tudi o normativu delovne sile.

Samoupravni organi v preteklem tednu

Delo komisije za racionalizacijo in novatorstvo v valjarni Javornik

Kot je poročal predsednik komisije za racionalizacijo in novatorstvo na seji sveta delovne enote valjarne Javornik, je komisija imela štiri redne seje. Iz poročila Branke Resmana, predsednika komisije, je razvidno, da so doslej obravnavali 8 predlogov za tehnične izboljšave, 4 predlogi pa so bili nagrajeni. Tudi ostali predlogi so bili pozitivno ocenjeni, vendar jih

komisija za nagrajevanje pri DSŽ ni nagradila, ker je bil prikazan večji prihranek, ki presega možnosti, s katerimi razpolaga omenjena komisija. En novatorski predlog je komisija za racionalizacijo in novatorstvo v valjarnah odstopila v obravnavo ustrezni komisiji pri SDE vzdrževanja. Dogovorili so se še, da je treba k sodelovanju pritegniti še enega člana iz obrata jeklovlek.

Seja komisije za varstvo pri delu v valjarni Javornik

Na nedavni seji komisije za varstvo pri delu so najprej izvedli kadrovske spremembe, nato pa obravnavali poročilo o stanju poškodb za prvih devet mesecev letošnjega leta. Podatki kažejo, da se je v primerjavi s prejšnjim letom stanje glede poškodb v valjarnah izboljšalo, razen v jeklovleku, kjer so imeli več manjših poškodb. Največ poškodb je bilo zaradi prenatrpanosti obratov in bo treba to tudi odpraviti. Varnostni tehnik tov. Svetina je člane komisije seznanil z dosedanjimi priporočili za izdajo pravilnika

o varstvu pri delu v žepni izdaji. Prihodnje leto naj bi namenili več sredstev za varstvo pri delu ter izboljšanje delovnih pogojev, zlasti pri rafama brusilnih strojih v valjarni Bela, urediti bo treba tudi ogrevanje prostorov v lužilnici, valjarni 1300 ter hale jeklovleka na Beli. V zvezi s pravilnikom so imeli člani komisije več pripomb, nato pa so sprejeli sklep, da ga bodo predložili v potrditev svetu delovne enote, ki bo imel redno sejo v prihodnjih dneh.

Druga seja odbora za informacije in tovarniški tisk

V petek, 28. novembra, je predsednik odbora Franci Pogačnik sklical drugo redno sejo, na kateri so po pregledanih sklepih obravnavali poročilo uredništva Železarnarja o izhajanju glasila v prvih desetih mesecih, mnogo pa so govorili tudi o informativni službi v podjetju.

Iz poročila uredništva je razvidno, da je Železarnar v prvih desetih mesecih izhajal redno tedensko v nakladi 8.900 izvodov. Njegov poprečni obseg je bil 15,7 strani, kar pomeni 71 tipkanih strani gradiva tedensko, plus slikovni material. Stroški tiska so znašali 190.157,00 N din, izplačani honorarji pa 47.599,00 N din, tako, da je veljal izvod glasila 0,60 N din, vključno z ostalimi stroški in osebni dohodki pa velja izvod 0,85 N din. V poročilu tudi ugotavljajo, da se je zelo izboljšal odnos do informiranja delovnega kolektiva, predvsem med vodilnimi delavci v Železarni in vodstva podjetja sploh, kakor tudi družbeno političnih organizacij.

Glavni in odgovorni urednik je poročal tudi o prvem kontaktu z urednikom Ra-

venskega fužinarja in Štorskkega železarja in o sodelovanju med uredništvom in glasili.

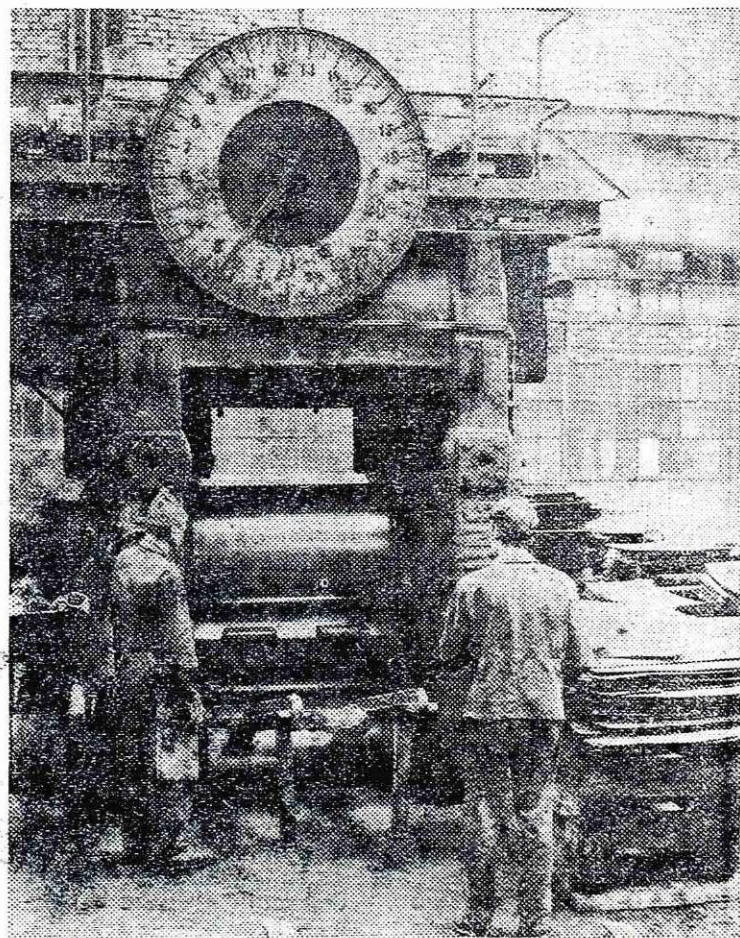
Vršilec dolžnosti sekretarja Železarnarja je govoril o reorganizaciji kadrovskega in splošnega sektorja, kar mora biti tudi vgrajeno v statut.

Po končani razpravi so sprejeli proračun za prihod-

nje leto in sklenili:

— da preneha delovati uredniški odbor, ker je njegovo funkcijo prevzel odbor za informacije in tovarniški tisk in, da se za dva člana poveča redakcijski odbor;

— da je potrebno intenzivno delati na organizaciji informativne službe v Železarni.

Valjarna 1300 — hladno valjanje pločevine

Izključeni iz članstva ZK, ker so umazali njen ugled

V zvezi z zapisom o tovarniški konferenci ZK, ki je bil objavljen v 45. številki Železarja z dne 14. novembra pod gornjim naslovom, nam je Rade Simikič poslal pismo, ki ga v povzetku navajamo:

Rade Simikič v svojem pismu pravi, da ne soglaša s tem, da ga je uredništvo v svojem zapisu uvrstilo med »tatove«, ker njegov prekršek, ki ga je naredil izven podjetja, nima nobene zveze s »krajom« v podjetju. Prepričan je, da je to narejeno zato, da se ga čimbolj očrni pred javnostjo in opraviči njegovo izključitev iz ZK. Obžaluje, da uredništvo Železarja pozablja, da smo pred zakonom vsi enaki »tudi takrat, če se nekaj piše neobjektivno in neiskreno, kajti s primerno izjavo ni težko človeka očriniti...« Najbolj pa se mu zdi čudno, da so ljudje, ki so s tem soglašali in glasovali za izključitev, pozabili na svoje slabosti in težko verjame, da med njimi do sedaj še ni bilo takih, ki bi imeli podobne prekrške njegovemu, le da niso bili kaznovani.

Ob zaključku pisma pisec navaja, da ne more razumeti, na kakšni osnovi lahko Pavel Lotrič trdi, da nima moralnih kvalifikacij za vodilno delovno mesto, ki ga opravlja, ker meni, da on ni pristojen, da bi dajal strokovno oceno za njegovo delo v obratu.

Odgovor uredništva

Ker v svojem pismu Rade Simikič grobo in žaljivo napada uredništvo, da ga uvršča med »tatove« z namenom, da ga čimbolj očrni pred javnostjo in mu očita neobjektivno in neiskreno pisanje, citiramo zapis iz 45. številke Železarja, ki se nanaša na pisca pisma, kot uradnega zaznamka na seji konference ZK Železarne, kot najvišjega partijskega foruma podjetja:

»Konferenca je tudi ostro grajala početje posameznih članov ZK in zaradi tatvin in drugih prekrškov izključila iz članstva ZK Franca Gašperina, Justina Talerja, Viktorja Oblaka in Radeta Simikiča.« In dalje v povzetku razprave sekretarja občinske konference ZK Pavla Lotriča: »... Ko je ob zaključku navajal konkretni primer moralnega delikta v zvezi s carinskimi

predpisi člana Radeta Simikiča, je poudaril, da človek, ki nima moralnih kvalitete za člana ZK, oziroma če je le-te umazal, tudi ne more imeti kvalitete za vodilnega delavca.«

Iz citata je za vsakega objektivnega bralca razvidno, da v gornjem zapisu ni nič takega, kar Simikič očita uredništvu, ker je bil zapis narejen na že omenjeni seji in si zapisanih dejstev ni uredništvo izmislilo, niti po svoje interpretiralo. Ne vemo, zakaj naj bi uredništvo še posebej opravičevalo njegovo izključitev iz ZK, če je to konferenca enoglasno naredila, ker je smatrala, da je pisec umazal moralni lik komunista in da ne sodi več v članstvo. Zakaj še posebno opravičevanje uredništva?! Uvodoma smo sicer zapisali, da so bili izključeni »zaradi tatvin in drugih prekrškov«, medtem ko je v povzetku razprave sekretarja občinske konference ZK in vršilca dolžnosti sekretarja podjetja navedeno, s čem je kdo umazal lik komunista.

Zaradi tega v pismu Simikič svoj prekršek posplošuje in v interesu objektivnosti in iskrenosti, ker pisec to sam želi, navajamo dejstva, iznešena na seji konference in preverjena pri pristojnih organih, da bodo tudi bralci sami presodili o opravičenosti ali neopravičenosti izključitve Simikiča iz članstva ZK.

Pisec Rade Simikič je na nedovoljen način prek države meje hotel prepeljati v Italijo večjo količino mesa, pri čemer so ga prestregli italijanski carinski organi. Le-ti so mu meso odvzeli in zadržali osebni avtomobil skupaj s prometnim dovoljenjem kot kavcijo, do izreka kazni. Za ta carinski prekršek je bil pri naših carinskih organih kaznovan s 500,00 N din, plus plačilo za protivednost odvzetega mesa v višini 490,00 N din, medtem ko izrečena kazen italijanskih carinskih organov še ni znana.

Simikič je v rezervnimi avtomobilskimi ključi odšel v Trbiž in izpred zgradbe ita-

lijanskih finančnih organov odpeljal svoj avtomobil, ki so ga italijanske oblasti zadržale za kavcijo do plačila kazni. Na Jesenicah pri pristojnih organih pa je prijavil, da je izgubil prometno dovoljenje. Torej gre za dva prekrška: carinskega, ki ga obravnava naš in italijanski carinski organi, ter za zavarovanje državnih organov z lažno prijavo »izgubljenega« prometnega dovoljenja, kar ima v rokah javni tožilec in čemur bo tudi sledila ustrezna kazen.

Ob teh Simikičevih deliktih, ki jih celo nekateri njegovi zagovorniki smatrajo za nepomembne, ne bi smeli pozabiti na prizadevanja in napore naše celotne družbene skupnosti pri utrjevanju vrednosti dinarja v zamejstvu, za povečanje legalnega izvoza, za čimboljše uravnovesje izvozno-uvozne plačilne bilance, za čimboljše sosedske odnose, ki so prav z Italijo zavzeli vzoren obseg itd. Ali ni njegov delikt rušenje vsega tega?

Nadalje pisec povsem nelogično in žaljivo očita sekretarju Lotriču, da ni pristojen, da bi dajal strokovno oceno za njegovo delo v obratu. Pisec bi moral ločevati, kaj je moralna ocena, o kateri je govoril sekretar Lotrič in kaj je strokovna ocena, o čemer nismo pisali, niti ni bilo na seji govora. Simikič ne bi smel pozabiti, da so za vodilnega delavca potrebne ustrezne strokovne in moralne kvalifikacije in to še posebej v socialistični samoupravni družbi. In končno, da delo in ponašanje komunista, oziroma člana ZK ni mogoče deliti na delo v tovarni in izven nje. Morala je samo ena in je ni mogoče deliti na tovarniško in izventovarniško. Predvsem pa to velja za člane ZK in kot tak je bil Simikič obravnavan na seji konference.

Nihče ni imel niti v 45. številki Železarja, niti danes namena Simikiča »očrnuti«, ker je bil na seji konference obravnavan kot član ZK na podlagi navedenih dejstev. Današnji odgovor pa je sam izzval z zelo nekritično presojo svojega delikta, ki ga je naredil še kot član ZK, do svoje organizacije pa tudi do družbe. Ob tem moramo še enkrat poudariti, da je Simikič svobodno pristopil v članstvo ZK in se s tem zavestno odločil za to, da s polnim čutom odgovornosti izpolnjuje dolžnosti, ki izvirajo iz vloge in ciljev Zveze komunistov ter da bo z moralnimi vrtilinami, družbenim ravnanjem in osebnim zgledom, z besedo in dejanji pomagal pri graditvi socialistične družbe. Ker pa je ta načela umazal, ga je organizacija izključila iz svojih vrst, ker se je le-ta v 50 letih svojega obstoja nenehno borila za svoj ugled, s čemer si je pridobila tudi ugled med množicami. Če ZK to hoče ostati tudi v bodoče, v nadaljnji izgradnji socialistične družbe, potem mora tako ukrepati, kakor je ukrepala v Simikičevem primeru.

Slavko Tarman:

»Povečana doza sevanja — resen problem bodočih generacij«

9

Biokemični sistemi pod vplivom sevanja

Vsako sevanje, ki deluje na človeški organizem, na bo to elektromagnetno valovanje v obliki žarkov γ in gama ali pa žarki alfa in beta — nosi določeno energijo, ki jo absorbirajo (vsrkajo) celični sestavni deli Grotthus-Draperjev zakon točno določa, da do spremembe sploh ne more priti, če se energija ni vsrkala v snovi. Tudi živa snov vsrka energijo. Zaradi absorpcije pa pride do fizikalnih in pozneje kemičnih sprememb lastnosti sestavnega dela celice. Te spremembe pa so začetni člen biokemičnih reakcij, ki se spreminjajo v taki meri, da poškodujejo samo celico. Iz gornjega je razvidno, da je potrebno za razumevanje poškodb nujno poznavanje fizikalnih in kemičnih procesov. Ionizacija ima svoj začetek v žarku, ki je zadel atom snovi in iz njega izbil en zunanji elektron. Atom sam je zaradi tega postal pozitivno nabit ion. Vendar pa sevalna energija ni vedno dovolj velika, da bi izbila iz atomov ali molekul elektrone. Zanimiv pojav, ki nastopa pri obsevanju so t.i. »zapoznjeni učinki«. Nekateri molekuli namreč, na katere je sevanje delovalo, doživljajo spremembe še po tem, ko je obsevanje, ki je te spremembe sprožilo — že prenehalo. Takšne učinke so opazovali na beljakovinah, nukleinskih kislinah, nukloproteinah in drugih spojinah.

Piknoza in depolimerizacija kromosomov

Oglejmo si spremembe, ki jih doživi celično jedro. Najbolj viden pojav, ki nastopa v jedru je zlom kromosomov.

Poleg zloma kromosomov pa lahko opazujemo v jedru še drug zanimiv pojav, ki ga strokovno imenujemo piknoza. Jedrna snov postane po obsevanju gostejša. Moderna biokemija je v polni meri dala odgovor, kako pride do piknoze. Preprosto povedano poteka ta pojav tako:

Zaradi sevanja se sestavni deli kromosomov »razstavijo« ali »depolimerizirajo« na osnovne sestavine t.j. nukleinske kisline. To povzroči zlepljenje kromosomov drugega z drugim, kar je pod mikroskopom vidno kot zgostitev — piknoza. Tudi protoplazma v celici je poškodovana. Kaj je celična delitev? Sevanje deluje na tri načine: tako, da zavre, zadrži ali pa celo ustavi celično delitev. Zanima nas, v katerem stadiju delitve je celica na tak zunanji dražljaj najbolj občutljiva? To je t. im. stadij začetne stopnje delitve celice. Pred in po tem stadiju pa so celice znatno manj občutljive.

Razmnoževalna sposobnost celice in sevanje

Že en sam zlom kromosoma privede do močne poškodbe dejavnosti celice. Če pa so nastali takšni zlomi v zarodnih celicah — so posledice še hujše. Zarodki, ki se bodo iz takih jajčec ali semenčic razvili, bodo mrtvo-rojeni. To so predvsem jajčeca in semenčice, ki so bile že ob času sevanja popolnoma razvite. V primeru obsevanja zarodnih celic, ki so šele nastopile razvojno pot, se je osebek sicer razvil, toda ni mogel dati potomstva, ali pa je kazal večje okvare na spolnih organih. Zanimivo pri tem je, da niso jajčeca in semenčice enako občutljive. Zares prava neenakopravnost. Kar pogledjmo. Samci, ki so prejeli 300 rentgenov, postanejo samo začasno neplodni, medtem ko je ista doza za samice bolj usodna — saj povzroči trajno neplodnost (sterilnost). Kaj se dogaja, če pride do obsevanja že oplojenega jajčeca?

ŠVEDSKA — Fagersta Bruks, železarska družba, ki spada med največje švedske proizvajalce nerjavečega jekla, bo že v bližnji prihodnosti znatno povečala svoje proizvodne zmogljivosti. V ta namen bo investirala 20 milijonov dolarjev. S tem denarjem bodo zgradili novo elektro jeklarno v Fagerstu, modernizirali obstoječo vročo valjarjo za proizvodnjo nerjavečega jekla ter zgradili novo hladno valjarjo.

ZDA — Zaposleni dveh severno ameriških železarskih

družb so pred nedavnim protestirali pri pristojni državni komisiji za tarife zaradi prevelikega uvoza železarskih izdelkov. Ugotovili so, da je zaradi tega uvoza izgubilo delo določeno število delavcev, oziroma so manj zaposleni kot bi sicer morali biti. To velja posebno za družbo Armco Steel Co., ki proizvaja med drugim tudi cevi. Zaradi velikega uvoza cevi je ta družba morala znižati proizvodnjo ter odpustiti odvečne delavce.

Spomini iz NOB

Jože Vidic

Lizka — »obveščevalka« Cankarjevega bataljona

Čeprav je bila »obveščevalka« Lizka drzna, hrabra in vestna, ni dobila odlikovanja. Bila je pač skromna in tiha. Sprehajala se je med nemškimi vojaki in gestapovci, nato pa jo je hitro odkurila v partizansko taborišče in poročala o vsem, kar je videla. Vedno je prinesla s seboj tudi mleko. Kljub temu, da je bila izdana, je Nemci niso nikdar zaprli.

Prek agentov je gestapu sicer uspelo slikati Lizko. Njeno sliko so kazali zapornikom v Begunjah. »Ali jo poznate?« so spraševali po celicah in preklinjali zvitorepko. Zaradi nje je bil neki okoreli pruski oficir premiščen z Bleda na rusko fronto. Zgodilo pa se je takole:

Septembra 1941. leta so se v Valvasorjevi koči pod Stolom sestali prvoborci in voditelji vstaje Jože Gregorčič, Franc Benigar, Albin Zemva in Polde Stražisar. Iz Škofje Loke je na sestanek prispel Jože Pavlica, posinovljenec Pečarjeve mame. Jože Pavlica, ki je mesec dni kasneje padel na Lubniku, je na sestanku uredil, da so prvoborci pri Valvasorjevi koči dobili zanesljivo javko in sodelavce. Prvoborci pod Stolom so bili vedno dobrodošli gosti v Valvasorjevi koči. O tem so bili kmalu obveščeni tudi gestapovci na Bledu. Zato so spomladi 1942. leta večkrat zapored poslali k Valvasorjevi koči dvajset do trideset dobro izurjenih policistov, ki so ostajali pri

Valvasorju tudi po več dni in vohunili ter stikali za partizani. Pruski oficir se je vračal na Bled praznih rok, medtem ko je šef obveščevalne službe gestapa na Bledu prejemal od svojih agentov, vrinjenih med partizanske borbe, poročila, da so bili partizani vsak dan točno obveščeni o gibanju nemških policistov.

Zato je general »SS« Kutschera (Kučera) poklical odgovornega oficirja na zagovor in ga besen nahlulil: »No, kaj ste zvedeli pri Valvasorju? Nič, kajne? Ali veste, da so vas Valvasorjeve babnice vlekle za nos in da se vam banditi režijo v brk?«

To je bilo prehudo pranje za pruskega oficirja. Obljubil je, da bo drugič bolje pazil na ženske in da bo zagotovo ujel ali pobil nekaj banditov. (Mimogrede naj omenim, da je bil general »SS« Kutschera prvi višji policijski častnik na Bledu in šef vseh policijskih ter gestapovskih enot v Sloveniji. Njega je na tej dolžnosti zamenjal general Rainer. Kutschera je bil premeščen na Poljsko v Varšavo. Tam je nadaljeval z zločini. Po njegovem nalogu so v židovskem getu, to je za Žide ograjenega mestnega naselja v Varšavi, po uporubili več stotisoč ljudi. Tedaj so poljski partizani sklenili, da ga ubijejo. Podrobno so izdelali načrt atentata. Kutschera se iz strahu pred masčevanjem sploh ni nikjer pojavljal v javnosti in je bi-

lo zelo težko priti do njega. Budne oči poljskih upornikov pa so opazile, da se Kutschera vsako jutro ob določeni uri pelje z avtomobilom iz stanovanja, ki je bilo v kasarni policijskega bataljona, do sedeža štaba SS enot. Varšavski ilegalci so najeli avtomobil, Poljaki se sicer niso smeli voziti z avtomobili, in na cesti pred štabom prestregli policijsko limuzino v kateri je bil Kutschera. Kutscherev šofer je klen, ker se je drugi avto zaustavil tik pred njim, tako da je moral ustaviti avtomobil. Tedaj so atentatorji skočili iz avtomobila in ubili generala. Kljub besnemu streljanju na upornike, se je eden izmed upornikov še enkrat vrnil do policijskega avtomobila in iz notranjega žepa potegnil generalovo osebno izkaznico. Atentatorji so želeli vedeti, če so v resnici ubili pravega generala. Atentator, ki je sredi glavne mestne ceste kontroliral generalovo identiteto je bil sicer ranjen, toda izpolnil je nalogo. Ubiti general je bil Kutschera).

Vrnimo se nazaj k naši zgodbi o obveščevalki Lizki. Zaradi grožnje, da bo v primeru neuspeha takoj kazensko premeščen na rusko fronto, je oficir izbral drugo taktiko.

Pomoči je neopazno s skupino 30 policistov prispel do Valvasorjeve kočice in se v njej naselil za tri tedne. Nič več ni stikal po hosti za partizani, temveč je stražarje

skrivno razporedil okrog kočice, ženskam pa ni dovolil, da bi se oddaljile od nje. Ženske so okrog hiše opravljale vsakodnevna opravila, tako da je bilo videti, kakor da je pri Valvasorju vse kakor po navadi. Ni vrag, da se ne bo kakšen bandit ujel v nastavljeno past, si je mislil oficir in si že predstavljal kako mu general čestita in pripenja na prsi novo odlikovanje. Seveda moram povedati tudi to, da so bili vsi policisti skriti.

Toda skrbno pripravljena zanka je tudi tokrat ostala prazna. Vse to po zaslugi obveščevalke Lizke.

Pri Valvasorju so imeli kravo Lizko. Ker niso imeli dovolj sene, so jo zjutraj spodili na pašo v tisto smer, kjer je bilo partizansko taborišče. Valvasorjeva Zlata je v kravji zvoncec vtaknila listek s točnimi poročili o skritih policistih in njihovih namerah. Partizani so kravo prijeli, vzeli iz zvonca listek in jo pomolžli. Zvečer se je Lizka zopet vrnila domov. In tako se je to ponavljalo iz dneva v dan. Lizka je borbem prinašala sveža poročila in sveže mleko.

Policisti so se zopet vrnili na Bled brez uspeha. Oholi pruski oficir je bil kazensko premeščen na rusko fronto, o tej zadevi pa je kasneje pripovedoval njegov naslednik.

Leto dni kasneje so Nemci zvedeli o obveščevalki Lizki. Valvasorjevo mamo in njeni hčerki Zlato in Majdo so

zaprli v begunjske zapore. Izdal jih je partizanski dezertar Anton Lipovec-Višinski, ki še živi na Koroškem. Višinski je bil borec Cankarjeve čete pod Stolom. Neke noči je iz taborišča pod Stolom bos pobegnil in se javil žandarmerijski postaji v Zirovnici, kjer ga je prevzela policija. Zirovnčani se tega dogodka dobro spominjajo, ker je Višinski bos po globokem snegu in hudem mrazu pribežal na žandarmerijo. V begunjskem zaporu je nastopal kot priča proti aktivistom OF. Vse kar je vedel je povedal.

11. aprila 1943. leta so gestapovci potrkali na vrata Valvasorjeve kočice. »Od vsega, kar sem nekoč imela, mi je ostal samo še ponos in ljubezen do domovine in partizanov,« je kasneje pripovedovala, sedaj že pokojna Valvasorjeva mama.

»No, ti prekleta banditska šlapa, še lastne otroke si pokvarila za bandite. Fej te bodi,« so se drli policisti nad Pečarjevo mamo. Zaprli so jo v samico in jo strahotno mučili.

»Kdo so bili ljudje, ki so prihajali k Valvasorju? Kje so banditi? Koliko jih je? Kje so, kje?« so tulili Nemci in brcali v slabotno žensko telo. Samota in mučno zaslivanje v bunkerju naj bi jo strlo. Toda Nemci so se uštelili. Mati je le mislila na hčerki, da one dve ne bi kaj izdali. Pa niso. Bile so jeklene kot mati.

Marko Butinar

Hvali morje, a drži se kopnega

(Nadaljevanje)

Lokal je prenapolnjen; zunanaj pa je mir, veter šumi in prinaša s pobočij odmev in cinglanje ovčje črede. Tik pod nami je ovčarski tamar, grajen iz lavinih kvadrov in prekrit z vegasto pločevino. Ovčarski psi se oglašajo iz megle, ki jo veter podi ob pobočjih. Ob svetlem robu pod nami se kažejo obrisi Catanie in na njeni desni se v pramenu svetlobe kaže dolga plaža v zalivu. Cinglanje tropa prihaja vse bliže. Iz megle se izluščijo ovce, več sto jih je in pastirja jih kliče; psi pa se zaganjajo in usmerjajo trop v ogrado z lesu in pastirsko bajto.

V prvem mraku se spuščamo po izvijugani cesti na

vzdol k morju in spet prisluhnemo besedam vodnika. Etna ni zanimiva samo za turiste temveč tudi za športnike. Avtomobilisti in kolesarji preizkušajo svoje moči in sposobnosti na tej izvijugani cesti, zasnežene strmine na gori pa vabijo smučarje. Lep običaj mnogih mlajših Cataneev pa je novoleten vzpon na Etno s silvestrovanjem v eni izmed bajt in restavracij na koncu ceste, ki je pozimi globoko pod snegom. Polno nasprotij je na tej poti. Ob obali topel veter Sredozemlja, v terasah nad Catanio pa zoreči agrumi in na vrhu prava zima z vetrom in snegom. Povratek s smučmi je lažji, izvijugana sled smuči se konča šele na višini 2000 metrov.

Catania pod nami je morje luči. Via Etnea je prepravljena z vozili, na pločnikih je nepopisna gneča; mesto je šele sedaj z nočjo zaživelo svoje življenje. Utrip mesta je bučen, nenavaden za nas vse. Prodajalen je vse polno, ena za drugo se vrste na obeh straneh ceste, kjer prodajalci ponujajo svoje blago. Promet je gost, ceste so preplavljene z vozili. V mestu s 430.000 prebivalci je registriranih več kot 120.000 vozil.

Prav nič manj hrupno ni v ulici Kraljice Margerite, le mogočen kip Umberto I sameva v parku. Catania je rojstni kraj glasbenika, skladatelja Rossinija in prečudovit park je posvečen njegovemu delu in spominu. Žal si ga ogledamo že v trdi te-

mi in je pravo mojstrstvo vrtnarske in cvetličarske obrti. Na trgu Duomo osvetljujejo žarometi simbol mesa nad vodomatom in tu zapustimo avtobuse. Reka ljudi me potegne za seboj v nepopisen vrvež, ki zamre šele v četrti mesta, kjer so ozke uličice ena sama tržnica. Stojnice so prenapolnjene s cenanim sadjem, ribami, mesom, olivami, sirom in vinom. Prodajalci kriče ponujajo blago, fantiči otovorjeni z embalažo se drenjajo med reko ljudi, kjer se prepletajo vse mogoči vonji. Kupi pomaranč in limon, hrušk in jabolk opojno diše, desetine vrst rib pa diši in spominja na morje. Nerazumljivo mi je še danes, kako se uspe vozniku z vprego konj z bogato okrašenim komatom prebiti po ulici navzdol. Vrhov tovara pa lep kuža s svojim repom izkazuje prijaznost svojemu gospodarju.

Po temnih obalnih ulicah, kjer oprano perilo visi z oken in balkonov se zadnje minute pred odhodom vrnem na ladjo. Med večerjo

spet zahrume ladijski stroji in v temi izginejo luči gostoljubnega mesta.

14. oktobra

Nebo je temno, brez zvezd, le prijetno topel veter vleče iz kopnega. Venci migljajočih luči tam na obali se prelivajo z utripajočimi pramenimi svetlobe svetilnikov. Kmalu po polnoči se vkrca ladijski pilot in z njegovo pomočjo in signalov z na gostoposejanih svetilnikov zaplujemo v Messinski preliv. Na najožjem mestu je preliv širok komaj pičle tri kilometre. — V triinideset kilometrov dolgem prelivu med Sicilijo in Apeninskim polotokom pa se prelivajo vode Jonskega in Tirskega morja. Ta morska pot je znana že iz antične dobe, kot zloglasna Scila in Karibda, vsled močnih morskih struj in številnih podvodnih čer, je mnogokatera ladja s posadko vred izginila v globinah morja.

Večina nas zajtrkuje tik pred deveto, ko natakariji pričnejo pospravljati prostorno jedilnico. V sprem-

Med debli na levi z one strani reke pomežikujejo luči valjarne, stiskajoče se pod hrib na severovzhodnem bregu doline. Gnili vonj po generatorskem plinu se širi vse do sem, kadar pa veje rahel vzhodnik leže teža tega plina, smrdljivega po gnilih jajcih, po vsej dolini daleč proti zahodu in zastruplja čisti gorski zrak, tako lepo dišeč po smrekah in ki ga tako rada vdihavajo pljuča delavcev, kakor da jih jim umiva in čisti iz njih črno umazanijo, ki so se je nadihali v tovarni.

Res, ni prijetno vdihavati ta smrad, a kaj, ko se mora človek vsega privaditi. Baj je pred leti nek žandar, ki je šel aretirat nekega delavca na težko progo, ob vdihavanju generatorskega plina omedlel, delavci pa, razumljivo, so opričniku to težavo privoščili. Naj pasji sin le ovoha, kako težko je delati v takem ozračju. Ko bi moral biti tu cel šiht, kakor morajo biti valjanci, bi žandar v ta smrad izpustil svojo smradljivo dušo.

Tako so takrat govorili delavci.

SIVO MESTO

Begunjski zvon

Begunjski zvon otožno poje,
tolaži nas, ki nas v temo je
zaprl čas, za stene ječe,
kjer nas ugaša kakor sveče.

Begunjski zvon vsak dan zvoni,
kot da glas njegov iz nas ihti,
doneča priča strašnega gorja,
kakršno ni še bičalo sveta.

Begunjski zvon doni temno
v trpljenje naše žalostno,
saj v ječah teh slovenski rod
vsak dan trpi svoj križev pot.

Tu je povsod kalvarija:
vrt, Draga in Gorenjska vsa,
kjer dan za dnevom kri iz ran
krvavih terja maščevanje.

Za smrti vse, za vse noči,
prečute v črni celici.
Za solze vse, za zadnji strah,
kako prestal boš smrti dah.

O ti, ki slušaš glas zvona
poslednjikrat kot glas srca,
tvoj skriti jok, da pal zdravnan
boš jutri v Dragi za novi dan,
ki vstal iz naše bo krvi,
iz teh strahot krvavih dni
in se ves čist čez svet razpel,
tedaj, o zvon, boš zadonel.

Kot pesem tisoč hrepenenj,
vseh žrtev in prav vseh življenj,
ki morala na križev pot
so za svobodo, za naš rod.

Slovenski rod, ki partizan
popeljal ga bo v novi dan,
v življenje in svobodni čas,
o tem naj, zvon, tvoj poje glas.

O tem nam poj in bodri nas,
ki nas morda pokoplje plaz
krvavih dni za tiste dni,
ki zanje se naš rod bori.

Pesem je napisala Valvasorjeva mama 1943. leta v begunjskem zaporu

bunkerja, kjer je bila Valvasorjeva mama bil v bunkerju zaprt Cunder. Ta je zvečer potrkal na zid tega bunkerja in ka vedel, da v bližini ni pov, bodril: »Valvasorjeva, le tako naprej. D se držite« in je ob zapel ali zažvižgal po partizansko pesem, »Okove tiranom, prostrajmo pot...«

ga dne so gestapovci prišli v bunker patizanskega. Ko je le-ta Valvasorjevo mamo, iz no, sestradano in prete je z zaničljivim nasledaj:

»A, kar priznajte, najbo za vas, če vse pove, az sem policiji povedal in imam lepo mirno inono življenje. Ali se spate, kako smo partizane vas jedli krofe. Zakaj ne spominjate, da smo vas tiskali partizanski raturo in, da so vaše hromile letake in poročilololol. Ali se spominjate rave Lizke. Kadar niste gli na zvezo k partizaste vi, Majda ali Zlatasali na listek poročilololol. Ali v zvonec in zvonečili kravi okrog vratu to je bilo s partizani dojeno. Ta zvonec pa je bil samo takrat, kadar je njem listek. S tem ste zarjali partizane, da so o zvonenju vedeli, da v preži nevarnost. Na listke pa tako ali tako vse začeli partizanom.

Mama, kaj mislite storiti z njimi?« je govoril iz Valvasorjeve mame, medtem ko gestapovci opazovali vsen gib.

»Ne sploh ne poznam,« je rekla Valvasorjeva mama in nadaljevala,

»Kdo si? Se nikoli te nisem videla. Kaj čenčaš te neumnosti za judežev denar.«

Višinski je še veliko povedal, toda brez uspeha. Ogorčeni policisti so zakričali: »Vi boste počasi umirali, mrhovina banditska,« in zaloputnili vrata tako močno, da bi se zidovi zamajali in sesuli, če ne bi bili tako debeli.

V samici na podu je ležala krvava in do nezvesti pretepena mamica, ki je imela močnejše srce, kot kamen zidov jetnišnice. Iz sosednjega bunkerja pa se je zopet skozi ključavnico tiho zaslislala prelepa partizanska melodija, ki je bila kot čestitka materi za hrabrost.

V zaporu je Valvasorjeva mama spoznala številne ljudi bolj kot kdajkoli poprej. Mnogi so mamo in hčerk iz strahu pozabili. Zato je po vojni v svojem življenjepisu med drugim bridko zapisala:

»Med časom trpljenja in mučenja v bunkerjih in jetniškega življenja v Begunjah ni bil dovoljen noben obisk, ne od domačih, ne od drugih. Edini, ki je tvegati, da nas je obiskal, je bil Franc Treven z Javornika. Ta je večkrat prihajal k Valvasorju in nam prinašal poročila iz doline. Težko je povedati, koliko je tvegati, ko nas je obiskal v Begunjah. Tudi v taborišče Auschwitz nam je pošiljal pakete, čeprav je tudi sam živel od nemških prehranbenih kart. V življenju spoznaš prijatelja in mi smo v Francu Trevenu spoznali iskrenega prijatelja in zavednega Slovence.«

Valvasorjeva mama je v begunjski celici napisala pesem. Za mnoge so bili begunjski zvonovi edini in vsakdanji stik z zunanjim svetom. Zvonovi, ki so oznanjali ljudem svobodo, nacistom pa pogreb.

zagotovo zmanjšuje razdaljo do Balearov.

15. oktobra

Zjutraj nas prebudi kar krepko premetavanje. Spet razpenjeno morje zaliva palube in ladja se vzpenja in pada v ritmu valov. S kljunom razbija valove, da celi slapovi razbičanega morja zalivajo komandni most. Prav veličastno se mi zdi, ko opazujem to poplesavanje na grebenih valov. Drobna meglica lebdi nad razpenjeno gladino morja, veter je tako močan, da vrhove valov spreminja v vodno kopreno. Vendarle jakost vetra je le 6 boforov, čemur prekaljeni mornarji še vedno pravijo »bonaca«.

Večina potnikov pa je drugačnega mnenja. Želodci se jim obračajo že, ko povohajo jedilnico in večina najde svoj prostorček na ležalnikih ali ob ograji. Zajtrk je sicer namenjen vsem, a nas le par sedi pri mizah, en sam natakar z lahkoto postreže vsem.

stradijskih oficirjev si ogledajo ladjo. Obisk pa je v nem namenjen komamam mostu, radio postaj, strojnici. Globoko v motosti, povsem na dnu v zem delu pa me presečeta malokrat uporabljan TE. Tu v notranjosti je hruatorjev takšen, da se komagovarjaš. Večina jo rmihi kovinskih stopnic stro pobere nazaj na pak

»Slavija« je bila nekda pred dvajsetimi leti prva luksuzna potniška ladja. Danes pa je od zveča imena ostalo malo. Ko se ji pozna, da je to zadnja plovba pred genim remontom.

Vle prijetni fantje, prei ljudje, izmed posadodtehtajo marsikaj. Todal del potnikov komajne jutranji pozdrav.

M je mirno, živahni deli se pode tik ob ladji in zabavajo s svojimi vragami.

Vzdelju mine lep sončen ladja pa počasi, a

Jože Tomažič — nov upravnik gledališča

S 1. decembrom, je JOŽE TOMAŽIČ s skrajšanim delovnim časom prevzel dolžnost novega upravnika amaterskega gledališča Tone Čufar. Našim bralcem, ga ni potrebno posebej predstavljati, saj ga predobro pozna jo kot režiserja in kulturalnega ter javnega delavca ter bivšega ravnatelja cenovne šole Prežihov Voranc. Ob prevzemu te odgovorne funkcije, smo ga prosili za kratek razgovor o sedanjem delu, načrtih in problemih iz katerega povzemamo osnovne misli.

V okvirnem repertoarju imajo dvanajst del, od katerih je Klinar-Gorjanov Plavž že odigran s 14 predstavami, predvidevajo pa še dve predstavi na Zabreznici. Jože Tomažič za novoletno Jelko pripravlja Čebuljevo igro Janko in Metka, Bojan Čebulj je že pričel s študijem M. Stefanacovimi Večnimi lovišči, vendar pa je zaradi težav pri zasedbi s delom prekinil oziroma moral narediti prezasedbo in tako bo premiera predvidoma z enomesečno zamudo. Stanka Geršakova pa bo še v tem mesecu pričela s študijem igre A. Benedetta 30 sekund ljubezni. V mesecu decembru predvidevajo tudi gostovanje ene slovenskih poklicnih hiš in morda bi bilo lepo, da na Jesenicah spoznamo tudi mariborsko gledališče, ki letos slavi 50 letnico delovanja.

Ostali repertoar, pravi upravnik Tomažič, bodo zbirali glede na razpoložljivi kader. Sodelovanje v tej sezoni sta poleg Tomažiča zagotovila tudi Stanka Geršakova in Bojan Čebulj, razmišljajo pa tudi o gostujočem režiserju. V ansamblu se opaža ali utrujenost, ali naveli-

čanost, kar se povezuje tudi s slabim obiskom na predstavah in šestmesečnim dolgotrajnim itak zelo skromnim nagrad od predstav. Upadanje obiska se čuti po vseh slovenskih gledaliških hišah, vendar pa je pri nas še posebno problematično. Za pridobitev novih mladih igralcev razmišljajo o razpisu avdicije in o študiju posebnega dela z novinci.

Ob vseh teh težavah pa je najbolj brezupno finančno stanje, ki prav gotovo zelo hromi delo in, ki se je s plačevanjem najemnine stanovanjskemu podjetju, ki je prevzelo stavbo, še poslabšalo, seveda, če se bistveno ne bo povečala subvencija družbe, oziroma, če z dodatnimi sredstvi družbe ne bo pokrit

že doslej precejšen primanjkljaj.

Poleg ustreznih finančnih sredstev za nemoteno delovanje, si seveda predvsem želijo, da bi v prihodnjem letu, ko bomo slavili 25-letnico osvoboditve in 25 letnico gledališča, dobili v hišo centralno kurjavo in predvsem uredili zunanost stavbe. Seveda pa je njihova največja želja, da bi imeli na svojih predstavah dovolj obiska in večjo podporo občinstva pri njihovih prizadevanjih.

Upravniku Jožu Tomažiču želimo pri reševanju teh zelo težkih in odgovornih nalog veliko uspeha ob dovolj razumevanja tudi družbene skupnosti in gledališkega občinstva.

Prva gledališka predstava uspela

V soboto, to je na dan republike, se je prvič dvignila zavesa na odru delavskega doma na Javorniku. Člani dramskega odseka Svobode Javornik so uprizorili Finžgarjevo igro v treh dejanjih RAZVALINA ŽIVLJENJA. Premiera bi morala biti že prej, vendar so jo morali odložiti do dneva republike, predvsem zaradi nekaterih nerešenih vprašanj v samem delavskem domu. Prav iz teh razlogov je imel režiser Janez Kejžar na voljo krajši čas kot ponavadi za študij zahtevnega odrskega dela. Kljub temu pa so se igralci potrudili, tako da so bili številni gledalci v dvorani z izvedbo povsem zadovoljni in zato lahko pričakujejo, da bo tudi ponovitev igre v drugi polovici decembra lepo obiskana.

Z uprizoritvijo Finžgarjeve

RAZVALINE ŽIVLJENJA so člani dramskega odseka Svobode Javornik dokazali, da z vztrajnim delom lahko dosežejo uspeh in tudi napredek. Delo je režiral Janez Kejžar, sceno pa je pripravil Jože Bambič.

Se nekaj o obisku. Z rednim delom je začel tudi kino »Delavski dom«, ki ob sobotah in nedeljah predvaja celovečerne filme ob 15. in 17. in 19. uri. Da bi se novim razmeram v delavskem domu prilagodili, bo treba poživiti propagandno dejavnost pred koncerti, gledališkimi predstavami in drugimi prireditvami. Poiskati bo treba primerne oblike, ki bodo najbolj ustrezale, da bodo prireditve kljub kinopredstavam zadovoljivo obiskane, npr. programi, katalogi, predprodaja vstopnic prek članov Svobode in akviziterjev itd.

Caravelle, Braco, Sonja in Edvin

V nedeljo, 30. 11. 1969 je čakal mlade Jeseničane, ljubitelje zabavne glasbe, velik dogodek. V gledališču Tone Čufar je bil koncert, ki so se ga udeležili trenutno najpopularnejši slovenski pevec zabavne glasbe Franc Koren — Braco, »zlati glas« Edvin Fliser in debutantka Sonja Samec. Te tri pevce je spremljal znani ter popularni jeseniški ansambel Caravelle. Ze dobri dve uri pred pričetkom se je v avli gledališča trlo ljudi, ki so čakali na karte, čeprav je bila večina že razprodanih. Na Jesenicah je vladalo za ta koncert izredno veliko zanimanje. Jeseniško gledališče je bilo to pot nabit. Zasedena so bila tudi vsa stojišča.

Občinstvo je vse nastopajoče toplo pozdravilo, posebno domače Caravelle in popularnega Braca, ki je s svojim blestečim nastopom pokazal, da res nima pravega konku-

renta. Tudi Edvin ni razočaral. Navdušeno so ploskali ljubki Sonji Samec, ki je svojo tremo kar dobro premagala in tako prestala svoj »ognjeni krst«. Nadarjeni fantje, člani ansambla Caravelle, so poželi največ aplavza. Pokazali so, da so v zabavni glasbi dosegli solidno kvaliteto stopnje, pokazali so, da s trudom in trdnim delom lahko veliko dosežejo. Vendar jim je prav tako treba še veliko razumevanja in pomoči.

Višek koncerta je prav gotovo dosegel Braco z dvema narodnima pesmima, tako da je nazadnje pela vsa dvorana. Res je bilo prijetno vzdusje, tega večera ne bo lahko pozabiti.

Vendar nam prenapolnjena, premajhna dvorana kaže, kako velika je potreba, da Jesenice dobe novo, veliko kulturno-športno dvorano.

Eva Jan

Misli

Tisti, ki so preživeli velike strasti, so vse življenje srečni, toda nesrečni so, da so ozdraveli.

Brez koristiljublja je še več ljudi kakor brez nevoščljivosti.

Se bolj kakor naše telo je len naš duh.

Naš mir ali nemir nista toliko odvisna od pomembnih doživetij, kolikor od udobne ali neudobne ureditve drobnih vsakdanjih zadev.

Naj so ljudje še tako hudobni, za sovražnike kreposti si ne upajo veljati; če jo torej hočejo preganjati, ji podtikajo laž ali hudodelstvo.

Skrajna skopost se skoraj vedno moti; ni strasti, ki bi pogostejše zgrešila svoj smoter in nad katero bi imela sedanost toliko moči na škodo prihodnosti.

Vse kaže, da so ljudem premalo tiste napake, ki jih že imajo, zakaj njih število kaj radi množe z nekakimi čudnimi vrlinami, ki naj bi jih krasile, in ki jih goje s tolikšno skrbjo, da se naposled sprevržejo v naravne napake. In teh vso voljo ne morejo popraviti.

Spori ne bi bili dolgotrajni, če bi bila krivda samo na eni strani.

Topoglav poštenjak sčasoma manj preseda kakor bistrogolav goljuf.

● tehnični feljton ● tehnični feljton ● tehnični feljton ● tehnični feljton ● tehnični feljton ● tehnični feljton

Kisikovi konver- torji na pohodu

Po zadnjih severnoameriških podatkih je razvidno, da so skupne zmogljivosti vseh kisikovih konvertorjev na svetu dosegle 235 milijonov ton surovega jekla letno. To predstavlja za okoli 28 % več kot pred letom dni, ko so bile te zmogljivosti 185 milijonov ton. Kisikove jeklarne, ki jih sedaj gradijo, ali pa njihovo gradnjo pripravljajo, bodo dvignile skupno svetovno zmogljivost za to vrsto jekla še za nadaljnjih 90 milijonov ton.

Samo v ZDA se je povečala proizvodna zmogljivost kisikovih konvertorjev v obdobju enega leta od 49 na 59 milijonov ton, v bližnji bodočnosti pa bodo to število povečali še za nadaljnjih 16 milijonov ton. V letošnjem avgustu so v jeklarnah ZDA prvič proizvedli več surovega jekla v kisikovih konvertorjih kot v SM pečeh. Isto se je zgodilo tudi v septembru. Zato lahko prihodnje leto zanesljivo pričakujemo več proizvodnje v kisikovih konvertorjih kot v SM pečeh.

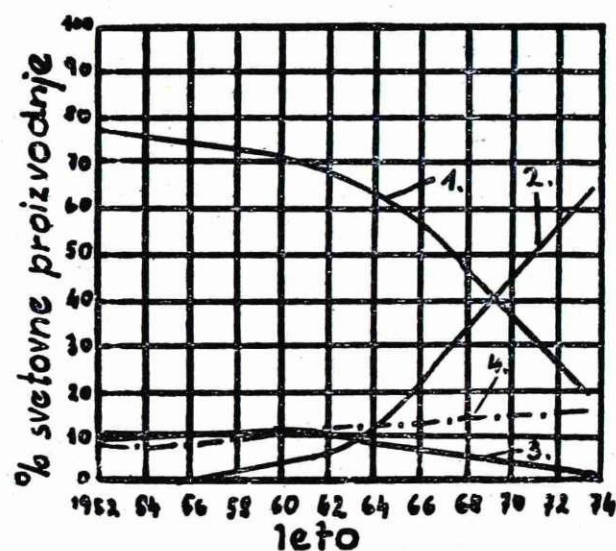
Iz prikazanega diagrama lahko vidimo težišče proizvodnje surovega jekla v posameznih agregatih. Krivulje kažejo v zadnjih in prihodnjih letih strm padec proizvodnje SM jekla ob istovrstnem močnem naraščanju jekla v kisikovih konvertor-

jih. Razvidno je tudi postopno naraščanje proizvodnje elektro jekla, medtem ko delež Thomasovega jekla v svetovni proizvodnji vztrajno pada. Jasno je, da so krivulje po letu 1968 predvidevanja, ki pa se oslanjajo na realne prognoze.

Tudi težišče naraščanja zmogljivosti posameznih LD konvertorjev se nadaljuje. Danes je povprečna teža šarže za vse konvertorje na svetu 127 ton. Pred enim letom je bila 117 ton in pred petimi leti 87 ton. Poleg tega narašča tudi število kisikovih jeklarn, ki imajo namesto običajnih dveh po tri konvertorje. Danes obratuje takšnih jeklarn skupno 46, medtem ko jih je bilo še pred letom le 26.

Zanimivo je tudi to, da je vedno več kisikovih jeklarn, ki obratujejo v povezavi z napravo za kontinuirno vlijanje. Danes obratuje skupno 149 LD jeklarn v svetu. Od tega jih 28 vlija jeklo na napravah za kontinuirno vlijanje. V kratkem času pa se bo njihovo število podvojilo.

Iz vsega zgoraj navedenega lahko vidimo, da so kisikovi konvertorji resnično na velikem pohodu. To nam dokazuje tudi diagram, ki predvideva, da bodo letos dosegli s svojo proizvodnjo SM peči. Že v letu 1971 pa lahko predvidevamo, da bodo dosegli polovico celotne svetovne proizvodnje surovega jekla. To je takšen skok, ki ga še pred desetimi leti največji optimisti niso predvidevali.

SVETOVNA PROIZVODNJA SUROVEGA JEKLA PO POSTOPKIJIH 1. — SM jeklo, 2. — LD jeklo, 3. — Thomasovo jeklo, 4. Elektro jeklo

DINOS nas je nagradil

V petek, 14. novembra 1969, smo na osnovni šoli Tone Čufar na Jesenicah praznovali dan šole. Ob tej priložnosti, ko imamo navado pregledati naše delovne uspehe, so nas obiskali predstavniki podjetja DINOS iz Ljubljane tovariša Bojan Inkret in Pleško ter vodja njihove enote na Jesenicah tov. Dečman. Vedeli smo za njihov obisk, saj smo se dogovorili zanj, vendar smo le napeto čakali na njihovo sporočilo.

Za uvod na proslavi smo poslušali poročilo o naših papirnih akcijah, ki smo jih letos organizirali že deseto leto zapored. Takile so bili uspehi:

v šolskem letu	
1959/60	6.100 kg
1960/61	5900 kg
1961/62	8.500 kg
1962/63	16.190 kg
1963/64	15.900 kg
1964/65	24.830 kg
1965/66	34.440 kg
1966/67	49.727 kg
1967/68	37.420 kg
1968/69	48.460 kg
jeseni	
1969 —	27.480 kg

Seštevek vsega zbranega odpadnega papirja v desetih letih da okroglih 275 ton; če bi vsega hkrati naložili, bi bil to kar čeden tovorni vlak s kakimi dvajsetimi vagoni. Če pa računamo drugače in upoštevamo, da 300 kg odpadnega papirja reši eno smreko, potem smo skupnosti prihranili 916 smrek. To pa je že kar lep gozdiček.

Šele letos, ko je DINOS skupaj z republiškim odborom DPM razpisal nagradno tekmovanje, so to naše delo opazili tudi drugod. Sprva nam niti niso verjeli. Pa je iz podatkov videti, da zaradi tekmovanja nismo nič dosti bolj pljunili v roke kot pa prejšnja leta. Papirna akcija je pač pri nas tradicija in kadar je objavljena, tedaj vsi tekmujejo: učenci v oddelku med seboj, oddelki in razredi pa se spet kosajo, kateri bo prvi. Vsi sodelujemo v tem tekmovanju: učenci, starši, predvsem pa razredniki. Zato ni nič čudnega, če je papirja iz leta v leto več; prepričani smo, da bodo količine naprej še naraščale.

Ko sta predstavnika DINOS iz Ljubljane septembra prvič obiskala šolo, ju je zanimalo, na kakšen način se nam posreči zbrati toliko papirja. Pojasnili smo jima, da vsakega prinašalca papirja stimuliramo: samo ena petina denarja ostane v blagajni šolske skupnosti učencev, štiri petine pa izplačamo prinašalcu. Nekateri žobe včasih kar lep kupček denarja. In ker razredi vse šolsko leto tekmujejo med seboj, jim dobra uvrstitev pri papirni akciji prinese dragocene točke, ki jim lahko pripomorejo k nagradnemu prostemu dnevu. Navsezadnje ni zamenariti, da razredu, ki je v papirni akciji zasedel prvo mesto, šolska skupnost pla-

ča stroške za ekskurzijo v papirnico Količevo iz denarja, ki ga dobi od papirne akcije.

Po teh pojasnilih sta nam tov. Inkret in urednik njihovega internega časopisa obljubila, da se nas bo DINOS še posebej spomnil ne le zaradi prvega mesta, ki smo ga dosegli v napovedanem tekmovanju, ampak zaradi vsega dela v pretečenih desetih letih. Zato smo bili radovedni, kaj so nam 14. novembra, na naš praznik, predstavniki DINOS prinesli. Nagrado v znesku 2.500 din za doseženo 1. mesto v nagradnem tekmovanju pri zbiranju odpadnega papirja so nam namreč že pred tem nakazali.

V pozdravnem nagovoru nas je tov. Pleško laskavo pohvalil in visoko ocenil desetletni jubilej naših papirnih akcij, nato pa predsednici šolske skupnosti učencev izročil zares lepo diplomu ne le za doseženo 1. mesto v nagradnem tekmovanju, temveč za uspehe v papirnih akcijah sploh.

Za njim je spregovoril tov. Inkret; njegovo sporočilo je bilo resnično presenečenje za vse, ki smo ga slišali. DINOS je z denarnimi nagradami od 90 do 50 din nagradil

dvanajst učencev, ki so v pomladni in jesenski papirni akciji prinesli največ papirja. In za namček nekaj, česar sploh nismo pričakovali: Razredu, ki je v obeh papirnih akcijah zbral največ odpadnega papirja, bo DINOS plačal ekskurzijo v tovarno papirja Ceršak!

Deset let smo delali, ne da bi naše delo kdo opazil. Toda zdaj nam res ni žal. Pri znanja in nagrade, ki smo jih dobili kar na kupu, bogato odtehtajo vsa naša prizadevanja, hkrati pa so najlepša spodbuda za naprej.

Ob številnih bogatih nagradah, ki jih je DINOS v tem nagradnem tekmovanju razdelil pionirskim odredom, si kar ne moremo misliti, da bi podjetje tokrat kaj zaslužilo z našim papirjem. Prav zaradi tega čutimo za svojo dolžnost, da se podjetju za vse, za moralno priznanje in za nagrade, kar najlepše zahvalimo. DINOS je med redkimi, ki je takšne široke akcije šolarjev pravilno ocenil, jih pohvalil in nagradil. Prav zaradi tega mu bomo ostali zvesti in bomo sodelovali z njim in samo z njim še naprej.

Vsem članom kolektiva DINOS velja naša zahvala in prisrčen pozdrav!

Janez Svoljšak

10. december - dan človekovih pravic

Ob 10. decembru, dnevu človekovih pravic, so člani kluba OZN in drugi učenci na osnovni šoli Tone Čufar napisali več zanimivih prispevkov pod naslovom »Kako bi jaz uporabil znanost in tehniko«. Šest spisov so poslali na nagradno tekmovanje, ki ga je organiziralo Društvo za združene narode v Ljubljani.

Pravijo, da je doba, v kateri živimo, atomski vek. Atomski vek — čudno ime s kovinskim prizvokom, ki nas vedno nekoliko vznemiri. Ali je res vse tako ne- navadno, da izgublja svojo živo podobo? Ali je res človek v hitrem tempu življenja pozabil na čustva in občutke ter postal le še stroj?

Vanda Zajc, učenka 8. razreda, je napisala takole:

»Zdi se mi, da znanost in tehnika kvarita v človeku prav to, kar je v njem človeškega, da mu ubijata ljubezen, usmiljenje in dobroto, da mu ubijata občutek do vsega lepega in ga silita v dejanja, nevredna imena: človek. Vsakdo bi se moral truditi, da bi dobro v njem premagalo slabo, pa se znanstveni in tehnični dosežki človeštva ne bi sprevrgli v prekletstvo, ampak v blagoslov.«

Res je tako kot misli Vanja, kot misli še veliko učencev.

Z nasiljem, ubijanjem in strahom bi mogoče osvojili nepregledne dele zemlje, osvojili bi celine, mesta, vasi, polja, gozdove. Nikoli pa ne bi mogli osvojiti človekovega srca, njegovega duha, njegovega bitja in njegove volje ter ljubezni do svobode. To vse bo ostalo za zmemom neosvojljivo še tako močni vojski na kopnem, morju in v zraku. Prav zaradi teh neosvojljivih trdnjav se je kolo zgodovine tako neusmiljeno poigralo z osvajačci sveta. In prav zgodovina nas je poučila, da se sveta ne da osvojiti.

Eva Jan

Deset let otroškega oddelka jeseniške bolnice

Bolnica Jesenice je od vsega začetka obstoja sprejemala na interni oddelki tudi otroke, česar so bili predvsem veseli starši bolnih, saj jih ni bilo treba voziti drugam. S prihodom pediatrija na Jesenice pa je bil pred desetimi leti točno 29. novembra 1959 ustanovljen samostojen otroški oddelki. Takrat maloštevilni zdravstveni kader je v teh letih postal strokovno usposobljen in izpopolnjen.

V začetku so v neprimernih prostorih bolnice imeli le 28 stalnih postelj, potreba pa je zahtevala, da so k tem doda-

jali še pomožne postelje. Tako so leta 1962 imeli vsega 39 postelj, s čemer so bile do maksimuma izkoriščene prostorske možnosti. Zato so bili že naslednje leto prisiljeni začeti z adaptacijo v bivši stanovanjski zgradbi, kamor so se sredi maja 1964 tudi preselili, čeprav še vse ni bilo urejeno. V to jih je prisililo veliko število bolnih in pa epidemija črevesnih obolenj. V preurejenih prostorih so imeli v začetku 46 postelj, sedaj pa imajo 50 postelj. Poleg tega pa tudi vse potrebne prostore kot so čakalnica,

otroška igralnica, učilnica, jedilnica, dežurne sobe ter ambulantni prostori.

Strokovno je otroški oddelki povezan s pediatrično kliniko v Ljubljani ter z oddelki v matični bolnici, prav tako pa s specialisti v ambulantah Zdravstvenega doma Jesenice: otologom, okulistom, nevrologom in psihologom. Poleg zdravstvenega kadra je na oddelku zaposlena tudi učiteljica, ki pomaga bolnim otrokom v obliki individualnega dela nadomeščati šolski pouk, skrbi pa tudi za predšolske otroke.

Na otroškem oddelku bolnice na Jesenicah so od začetka do danes imeli na zdravljenju okoli 10.000 otrok iz jeseniške in radovljiške občine, pa tudi deloma iz občin Kranj, Trzin in Tolmin. V za-

četku je bilo do 72% otrok iz naše občine, lani pa naprimer le 48%, kar je prav gotovo posledica velike skrbi in razvoja varstva otrok na terenu. Skrb zaposlenih pa ni samo v času bolezni, ampak tudi pozneje sledijo otrokom, ki so se zdravili v bolnici zaradi hudih bolezni. Dela na oddelku je vedno več, pri tem pa se poslužujejo tudi novih raziskovalnih metod in zdravljenja po sodobnih načelih medicine. Le žal, da posebno ob različnih epidemijah zmanjkuje prostora.

Kolektiv otroškega oddelka je že z dosedanjim delom dokazal, da bo tudi v bodoče posvečal vso skrb mladim bolnikom, tako da se bodo čimprej vrnili zdravi na svoje domove.

L. T.

Za odkup in ureditev Finžgarjeve rojstne hiše so prispevali:

Zveza kulturno prosvetnih organizacij občine Jesenice — 10.000,00; Veljko Mandič, Jesenice, je odstopil svoj honorar v znesku 10,00; Slavistično društvo Pomurje — 403,80; Slavistično društvo Kranj — 200,00 dinarjev.

Do 3. 12. 1969 je bilo zbranih skupno 123.472,10 dinarjev. Za prispevke se vsem darovalcem iskreno zahvaljujemo.

Prispevke nakazujte na žiro račun: 5153-679-8-2135 ZVEZA KULTURNO PROSVETNIH ORGANIZACIJ OBČINE JESENICE, sklad za odkup in ureditev Finžgarjeve rojstne hiše.

Se en motiv iz modne revije, ki jo je priredilo trg. podjetje MURKA

Ob razstavi Dolika

»Lepo je, da DOLIK varuje in goji tradicionalno opevanje gorenjskih lepot. Naj mu to ostane kot nekakšno trajno poslanstvo. Romantika je lepa in privlačna in taka bo tudi ostala«. Tako je med drugim zapisal v spremni besedi kataloga za letošnjo razstavo DOLIKA v počastitev dneva republike njegov tajnik Jože Čebulj.

S temi besedami je zadel v živo. Dolikovci so bili in ostanejo poeti palete, s pomočjo katere nam po svoje prikazujejo lepote naše ožje domovine in posebno še njenih gora. Vsak po svoje, nekateri bolj, drugi manj realistično, tretji pa spet več ali manj romantično, skušajo na platno prikazati, kako doživljajo to, kar vidijo pri svojem ustvarjanju. Nekaj pa je tudi takšnih, ki skušajo preiti včasih tudi na bolj moderna pota. In ni mogoče reči, da se jim včasih ne posreči. Na njihovih razstavah smo že videli modernistično zasnovane eksponate, ki jim ni bilo mogoče odreči določene kvalitete in originalnosti.

Letošnja razstava kaže, da so nekateri avtorji prikazanih del dosegli v zadnjem času lep napredek.

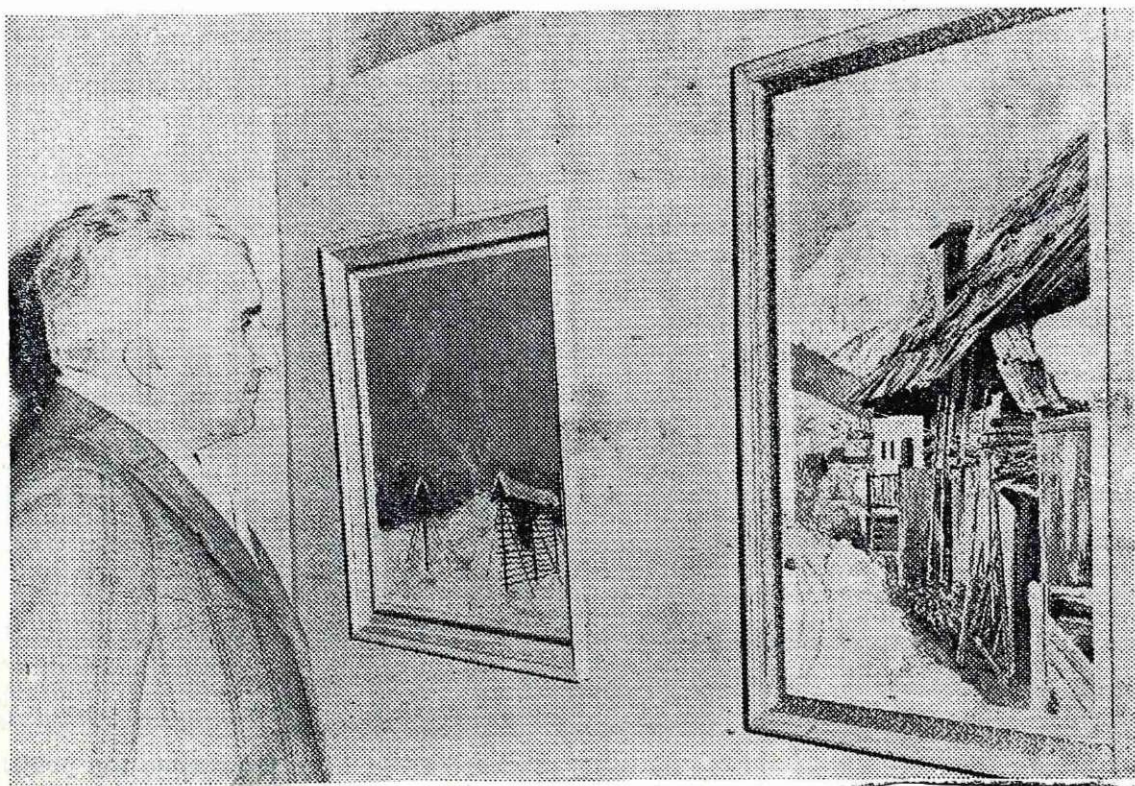
Nestor DOLIKA Jože Čebulj je zastopan z enim eksponatom v gvašu. S svojimi značilnimi barvnimi toni prikazuje svoja občutja ob pogledu na Špič in Skrlatico. Franc Dolinšek je z akvareloom »Krivci« uspešno posegel na tehnično zahtevno področje narodnih noš. Med tiste, ki so pokazali lep napredek, spada nedvomno Lojze Erman. Olje, ki ga je razstavil, kaže v primerjavi z njegovimi prejšnjimi deli, da je uspel doseči primerno ubranost med motivom, njegovo tehnično obdelavo ter uporabljenimi barvnimi toni. Morda je pri tem, kot je pri izbiri del za razstavo rekla

prof. Avguštinova, povedal še preveč in ne bi škodilo, če bi pri tem ostalo še nekaj nepovedanega. Jurij Herman je drugi na tej razstavi, ki čeprav v temperi novinec, mnogo obeta. Oba eksponata, katerih tehnika na hitro spominja na naivce, vendar to ni, kažeta, da bo avtor kmalu prišel do svojega izraza. Ko bo nekoliko izpopolnil še tehniko risanja, ga bomo na razstavah lahko vedno veselili. Trije gvaši Janeza Korošca so barvno in motivično uspeli ter kažejo avtorja v nekoliko drugačni luči kot smo ga poznali do zdaj. Vendar so njegovi sedanjí prijemi simpatični ter prikazana dela vsa za oko prijetna. Veliko, tehnično in barvno dognano olje Zdravka Kotnika ter dve temperi z dolenjskimi motivi dokazujejo veliko sposobnost avtorja za opisovanje pokrajine, v kateri živi ali pa jo le vidi. Tudi oba akvarela Janeza Kozamernika kažeta na njegovo nenehno tehnično izpopolnjevanje ter vedno bolj doživljeno ustvarjanje. Tine Markež je prikazal štiri drobna dela, s katerimi pa je ponovno dokazal, da je njegova ustvarjalna moč v olju skoraj neizčrpna. Janeza Milkoviča sem na razstavi DOLIKA videl prvič. V obeh oljih poskuša z nekoliko modernejšimi prijemi doseči določen učinek. Zdi se, da mu je to bolj uspelo pri »Vetru« kot pri »Sanjah mesta«. Olje »Jesen« Mirota Pengala kaže, da se bo avtor počasi le našel tudi pri izbiranju barvnih

tonov. Ta njegova pokrajina je barvno nekoliko bolj sprejemljiva kot so bile prejšnje. Mitja Rajhman se je lotil ne-hvaležnega motiva »Bleda«, vendar mu je uspelo izdelati akvarel, ki ugaja. Tudi Pavla Smoleja do zdaj še nisem videl na teh razstavah. Dva akvarela sta tehnično in barvno uspela, medtem ko portret v olju nekoliko preseneti s svojim izrazom. »Plavž« Branka Šifrerja je edini eksponat na tej razstavi z motivom iz železarne. Motivno je zanimiv, bilo pa je nekoliko težav s tehniko ter barvami. Tone Tomazin se je predstavil s štirimi velikimi olji v svojem znanem slogu. Med njimi najbolj ugajajo »Rodine«, saj prikazuje pravo in nepotvorjeno zimsko vzdušje gorenjske vasi. Cvetko Zupan je bil do nedavna med Dolikovci znan po svojih specifičnih temnih barvnih tonih. Kaže, da skuša sedaj nekoliko spremeniti svoj slikarski izraz in ga delno osvetliti. Zaenkrat se še nahaja na razpotju, tako vsaj kaže razstavljeno olje »Breza«. Zato lahko računamo, da bo že v bližnji prihodnosti pokazal, kako se je odločil in kaj mu kot talentiranemu slikarju bolj leži.

Razstava kaže, da se jeseniški likovniki — amaterji nenehno izpopolnjujejo, borijo s svojim slikarskim jazom ter skušajo najti v čim bolj izdelani obliki sami sebe. Tako je tudi prav. Kajti brez borbe in volje za izpopolnjevanjem ni napredka. In če ni napredka, nastopi stagnacija, ki pa pomeni prejšnji ali slej tudi konec vsake poti v umetniškem ustvarjanju. To pa najbrž ne želimo ne mi, ki njihove stvaritve gledamo, še manj pa verjetno oni sami, ki jih ustvarjajo!

K.

Razstave domačih likovnikov sodijo med najbolj obiskane razstave

Jubilejni koncert pihalnega orkestra

Pihalni orkester JESENISKIH ŽELEZARJEV slavi v tem letu 95-letnico delovanja jeseniških godb.

Zgodovina delovanja godb od ustanovitve prve kovaške godbe v Bohinju leta 1874 do danes, je vsebinsko bogata in dokazuje veliko glasbeno kulturo. Godbe so delovale in se razvijale vzporedno z razvojem železarstva. Kod delavske godbe v železarskem industrijskem središču so s svojimi številnimi nastopi v raznih oblikah združevale delovne ljudi na proslavah, v borbah za delavske pravice in na zabavah. S prirejanjem raznih koncertov pa so razveseljevale ljudi in nudile razvedrilo po napornem delu.

Novoustanovljeni pihalni orkester JESENISKIH ŽELEZARJEV je pod taktirko priznanega jeseniškega dirigenta Rada Kleča ob požrtvovalnih godbenikih dosegel velik kvaliteten vzpon, kar je dokazal v tem letu z nastopi na glasbeno-zabavnih večerih in na ostalih nastopih.

Za proslavo svojega jubileja se bo orkester v raznih zasedbah predstavil na jubilejnim koncertu s peštrim programom koncertnih in zabavnih skladb v sredo, dne 10. in petek, dne 12. t. m. s pričetkom ob 19. uri v gledališču Tone Čufar na Jesenicah.

KONCERTNI SPORED:

VELIKI PIHALNI ORKESTER — dirigent Rado Kleč

1. J. Moerenhout: Quatre Artistes — »Peintre Anversois« (štirje umetniki — antverpski slikarji). Suita v štirih stavkih:
 - a) Intrade
 - b) Menuet
 - c) Adagio
 - d) Rondo

2. F. Bernard: »Slovenske snubaške pesmi«

MLADINSKI PIHALNI ANSAMBEL — dirigent Rado Kleč

1. Fr. Zorko: »Pionirji naprej« — koračnica
2. H. van Lijnschoten: »Praznik zvonov« — uvertura
3. J. Wichers: »Ko pride ljuba pomlad« — pesem z variacijami — pikolo solo s spremlj. pihalnega orkestra.

ZABAVNI ORKESTER — dirigent Vinko Šetinc

1. Jurč Robežnik: »Praznik kitar« — poje Franc Rebernik
2. Stiassny: »Moja mazurka« pojeta Melita Jelen in Darinka Korošec
3. Črnska duhovna pesem »Nowbody knows« — poje Jaka Jeraša
4. Vili Petrič: »Petek — slab začetek« — pojeta D. Korošec in J. Jeraša
5. L. Agaille: »Quano sali de Cuba« — poje Fani Tarman
6. K. Dolar: »Orumenelo listje« — polka
7. Migliacci — Zambrini: »La bambola« — poje Darinka Korošec
8. T. Jelen: »Kumlanski lovci« — počasna polka

KOMORNI PIHALNI ORKESTER — dirigent Rado Kleč

1. B. Smetana: »Prodana nevesta« — arija Kecal
2. G. Rossini: »Seviljski brivec« — arija don Bartola
3. J. Massenet: »Don Quichotte« — arija Sancha — poje basist Ladko Korošec, solist ljubljanske opere

VELIKI PIHALNI ORKESTER — dirigent Rado Kleč

1. Pet minut z melodijami Cole Porterja
2. G. Orsomando: »Simfonična koračnica«.

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

6. in 7. decembra amer. barvni CS film KOMEDIJANTI, v režiji Petra Glenvilla, v glavni vlogi Richard Burton, ob 17. in 19. uri.

8. decembra amer. angl. barvni film KO BI VSE ŽENE SVETA, v režiji Henryja Levina, v glavni vlogi Dorothy Provine, ob 17. in 19. uri.

9. in 10. decembra franc. barvni CS film ANGELIKA IN SULTAN, ob 17. in 19. uri.

11. decembra amer. film MESTO BREZ MILOSTI, v režiji Gottfrieda Reinharda, v glavni vlogi Kirk Douglas, ob 17. in 19. uri.

12. decembra ital. franc. barvni film OKOVI GROZE, v režiji Giorgia Ferronija, v glavni vlogi Pierre Brice, ob 17. in 19. uri.

13. decembra amer. barvni CS film HLADNOKRVNI KAZNJENEC, v režiji Stewarta Rosenberga, v glavni vlogi Paul Newmann, ob 17. in 19. uri.

Kino PLAVZ

6. in 7. decembra franc. barvni CS film ANGELIKA IN SULTAN, ob 18. in 20. uri.

8. in 9. decembra amer. barvni CS film KOMEDIJANTI, ob 18. in 20. uri.

10. decembra amer. film MESTO BREZ MILOSTI, ob 18. in 20. uri.

11. in 12. decembra ital. jug. film VOHUNKA BREZ IMENA, ob 18. in 20. uri.

13. decembra švedski film JAZ ŽENA, ob 18. in 20. uri.

Kino DOVJE - MOJSTRANA

6. decembra nem. barvni CS film DR. FU MAN ČU.

7. decembra franc. barvni CS film NEUKROTLJIVA ANGELIKA.

11. decembra amer. barvni CS film KOMEDIJANTI.

13. decembra ital. jug. film VOHUNKA BREZ IMENA.

Kino ŽIROVNICA

7. decembra nem. barv. CS film DR. FU MAN ČU.

10. decembra amer. barvni CS film KOMEDIJANTI.

14. decembra ital. jug. film VOHUNKA BREZ IMENA.

Kino KRANJSKA GORA

6. decembra amer. barvni CS film OGNJENA KARAVANA.

7. decembra ital. jug. film VOHUNKA BREZ IMENA.

11. decembra franc. barvni CS film ANGELIKA IN SULTAN.

13. decembra amer. barvni CS film KOMEDIJANTI.

Kino DELAVSKI DOM JAVORNIK

6. decembra franc. barvni CS film NEUKROTLJIVA ANGELIKA, ob 19. uri.

7. decembra amer. barvni CS film EKSPRES POLKOVNIKA RYANA.

10. decembra amer. barvni CS film MOJE PESMI, MOJE SANJE.

13. decembra franc. film ANGELIKA IN SULTAN, ob 19. uri.

ZAHVALA

Tovarniškega odboru osnovne organizacije sindikata železarne Jesenice se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč v času moje bolezni, ki mi je bila zelo dobrodošla.

Alojz Sukič
transportne
službe

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru HVŽ se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč, ki sem jo prejel v času mojega bolovanja.

Vinko Tekavčič
HVŽ

ZAHVALA

Podpisani Halim Pašič, zaposlen kot čuvaj pri varnostni službi, se najlepše zahvaljujem tovarniškemu odboru sindikata za denarno pomoč, ki mi bo zelo dobrodošla pri selitvi v novo stanovanje.

Halim Pašič

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru Javornik I se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč v času moje bolezni.

Jože Tomažin
Javornik I

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru žičarne se iskreno zahvaljujem za nakazano denarno pomoč, ki mi je bila zelo dobrodošla v času mojega dolgotrajnega zdravljenja.

Vojko Markovič
žičarna

ZAHVALA

Za praznik republike, 29. november, so člani odbora invalidske organizacije, ki zajema terene Plavž, Hrušica ter Planina pod Golico, sklenili, da obiščejo starejše in obolele člane tega združenja. »Prijetno so nas presenetili in od srca jim hvala za to pozornost,« pravi dolgoletni invalid tov. Rant. Prav tako so vsi hvaležni za prejeto darilo, saj je bilo to prvič v dolgih letih obstoja te organizacije.

V imenu vseh obiskanih organizatorjem najlepša hvala, posebno še tovarišu predsedniku odbora, ki je osebno hodil po terenu in za vsakega našel prijazno in vzpodbudno besedo.

H. Janša

OBVESTILO

Uprava gostinskega podjetja Železar Jesenice, sporoča članov delovne skupnosti Železarne Jesenice, da bo skladišče »male prodaje« poslovalo samo DO 25. DECEMBRA 1969. Po tem času bo poslovanje za odjemalce začasno ustavljeno zaradi prenosa tega skladišča v sklop prodajnega oddelka železarne Jesenice.

Zaradi tega naprošamo odjemalce, da do tega časa pravočasno uredijo svoje zahteve v nakupu odpadnega materiala. Vodstvo prodajnega oddelka Železarne Jesenice bo pravočasno izdalo obvestilo o nadaljnjem načinu poslovanja tega skladišča po 1. 1. 1970.

Obenem se zahvaljujemo vsem odjemalcem za naklonjenost in sodelovanje!

Uprava GP »Železar«

OBVESTILO

VOZNIKOM MOTORNIH VOZIL

Po 29. členu pravilnika o vozniških dovoljenjih (Ur. list SFRJ, št. 30/67) je treba vozniška dovoljenja, katerih veljavnost je potekla pred uveljavitvijo tega pravilnika, to je pred 20. julijem 1967, podaljšati najpozneje do 30/12-1969.

Voznike motornih vozil, ki tega še niso storili, ponovno opozarjamo, naj zahtevajo podaljšanje veljavnosti vozniških dovoljenj najpozneje do 30/12-1969.

Vozniška dovoljenja, katerih veljavnost v zakonitem roku ne bo podaljšana, bomo na podlagi 16. člena omenjenega pravilnika razveljavili in črtali iz evidence vozniških dovoljenj.

Novo vozniško dovoljenje bo mogoče dobiti samo po izpolnitvi pogojev, ki so predpisani za izdajo vozniškega dovoljenja (vozniški izpit itn.).

Iz pisarne oddelka za splošne zadeve
SOB Jesenice

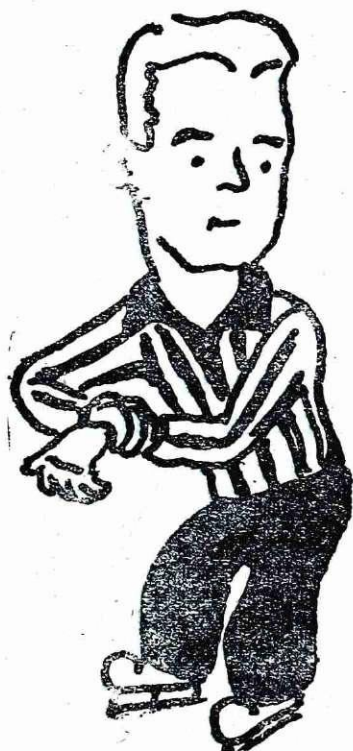
IZGUBLJENI UHAN

V petek 28. 11. 1969 zjutraj sem izgubila uhan z belo perlo od stolpnice za gimnazijo do peka Vidica. Najdite-lja prosim, da ga vrne na naslov: Marija Pogačar, Tito-va 3/II — stolpnica, Jesenice.

NAJDENA DENARNICA

V nedeljo, 30. novembra je bila na cesti med gasilskim domom in Čufarjem na Plavžu najdena manjša denarnica z manjšo vsoto denarja. Lastnik jo lahko dobi na uredništvu Železarja.

Pravila igre za hokej na ledu

Držanje nasprotnika

Držanje nasprotnika

Igralcu, ki drži nasprotnika z rokami, palico ali na kakršenkoli drug način, je dosojena mala kazen.

Zadrževanje s palico (hocking)

Igralcu, ki ovira ali skuša ovirati napredovanje nasprotnika z zadrževanjem s palico, je dosojena mala kazen. Igralcu, ki poškoduje nasprotnika z zadrževanjem s palico, je dosojena velika kazen.

Prepovedan dolgi strel

Prepovedan dolgi strel je izveden v trenutku, ko ploščica preide črto vrat. Če gre ploščica čez golmanski prostor se prepovedani dolgi strel ne piska, ker vratar mora igrati z njo. v nasprot-

nem slučaju če gre mimo se piska. Če igralec strelja ploščico izza rdeče črte za črto vrat nasprotnega moštva, se igra prekine in začetni met se izvede na končni točki za začetne mete moštva, ki je prekršilo pravilo, razen v primeru, če je ploščica zašla v mrežo nasprotnega moštva, ko se zadetek prizna. Če ob izvajanju začetnega meta ploščica preide črto vrat na drugem koncu drsališča, se to ne smatra kot kršitev pravila. Če bi po presoji sodnika igralec nasprotnega moštva z izjemo vratarja lahko igral s ploščico, predno bi ploščica prekoračila črto vrat, se začetnega meta ne izvede in igra se nadaljuje. Če se ploščica dotakne kate-regakoli dela igralca nasprotnega moštva, ali njegovih

Nedovoljen dolgi strel

drsalk, ali palice predno doseže črto vrat, se tak strel ne smatra kot prepovedan dolgi strel. Če igralec poizkuša podati ploščico soigralcu, ki se je ne dotakne mora sodnik dosoditi prepovedan dolgi strel. Če se sodnik zmoti v dosojenju dolgega strela, se ploščica meče v nevtralni tretjini na tisti točki za začetne mete, ki je najbolj oddaljena od vrat moštva, ki je zadnje bilo v posesti ploščice. To pravilo se uporablja ne glede na to ali

sta moštvi številčno enaki ali ne.

Oviranje

Mala kazen je dosojena igralcu, ki ovira ali preprečuje napredovanje nasprotnika, ki ni v posesti ploščice ali igralcu, ki namerno sune palico iz nasprotnikovih rok ali igralcu, ki preprečuje nasprot-niku, ki je izgubil svojo palico ali jo izpustil, da bi jo ta zopet dosegel. Igralec v posesti ploščice je oni igralec, ki se je zadnji dotaknil ploščice s telesom, palico ali drsalkami z izjemo vratarja. Pri uporabi tega pravila mora biti sodnik prepričan o tem, kateri igralec je oni, ki ovira; pogosto povzročajo oviranje napadajoči igralci, kajti obrambni igralci so upravičeni držati svoje mesto, pokrivati ali slediti napadajočemu igralcu.

(Se nadaljuje)
VaCe

»Stric« v vratih

Tokrat vam predstavljam hokejskega vratarja Rudija Kneza, od katerega je največ odvisno, kakšnega razpoloženja se vračajo domov s hokejskih tekem jeseniški gledalci. Rudi brani iz leta v leto bolje, kar veliko vpliva na njegove soigralce. Lahko je igrati z občutkom, da njihovo svetišče brani dober čuvar...

Rudi, star si 25 let, na led pa si prvič stopil šele z osemnajstim letom. Kako to, da si se odločil biti vratar?

»Do tega je prišlo enostavno zato, ker nisem znal drsati. Ker pa so takrat ravno potrebovali vratarja, so me postavili v gol, kjer sem tudi ostal.«

Pa ti je žal? sem ga vprašala, čeprav sem že vnaprej vedela njegov odgovor: »Ne«, kajti dobro vem, kako rad v privatnem življenju Rudi po-

drema in zato ni na ledu kar prav pride, »da mi ni treba prehitro drsati,« kot je rekel.

Kakšnih strelav se najbolj bojiš?

»Takih seveda, pri katerih sem pokrit in ne vidim, kje je ploščica.«

Kateri igralec pa se ti zdi najbolj nevaren?

»Slavko Beravs kar hitro zna dati gol.«

In tvoj vzor?

»Kanadski vratar Martin.«

Zelo vroče krvi si, kajti večkrat se zgodi, da prehitro udariš nasprotnika. Zakaj tako?

»Če se drugi tepejo, tudi sam postanem nervozen. Takrat enostavno pozabim na vse. «Da se ti utrga film,« po domače pravimo temu.«

Kje braniš bolje — zunaj ali doma in zakaj pride do razlike?

»Zdi se mi, da mi gre posel zunaj bolje od rok. Doma čutim večjo odgovornost, s tem pa tudi večjo tremo. So namreč ljudje, ki ne morejo razumeti, da ti zmeraj ne gre najbolje in takrat si vse, samo človek ne. Zmerjajo nas tudi s pijanci, čeprav večine ne bi smeli soditi le po kakšnem izrednem primeru.«

Koliko treniraš? Imaš kot vratar še kaj dodatnih treningov?

»Kadar smo doma in če ni tekem treniramo po tri ure na dan. Sam nimam nobenih posebnih treningov, lahko pa rečem, da mi tega manjka.«

Kaj meniš o Galetu?

»Da bo še dolgo naš najboljši vratar. Kar je prišel iz Amerike, je pa še boljši. Moram pa povedati, da svojih izkušenj prav nič ne skriva in o njih seznanja tudi druge vratarje, kar bi le malo kdo storil. To nam veliko koristi, saj pri nas žal ni strokovnjakov za trenerje.«

Uživaš zaradi tega, ker si vratar državnega prvaka, kakšne ugodnosti?

»Ljudje sicer mislijo, da se kar kopljejo v denarju, pa zato pogledajmo samo moj primer: vse do začetka letošnje sezone sem v Železarni zaslužil največ do 85 tisočakov, kar naj bi zadostovalo za štiričlansko družino. To sezono so mi res dali boljše delovno mesto; dobim še hranarino, drugega pa nič. V našem klubu žal ni toliko denarja, kot v nekaterih drugih.«

Pa misliš, da bomo kljub temu lahko pokrili naše drsališče?

»Bomo, če bomo pri tem pomagali vsi Jeseničani, pa tudi drugi Gorenjci. Mi igralci bomo pri tem pomagali s svojo dobro igro, dali pa smo tudi še nekaj denarja, prav tako pa tudi vsi člani uprave kluba.«

Nato sva malo zapustila hokejske vijuge in spregovorila še o drugih rečeh. Brez hokeja pa seveda nikjer ne gre... Dejal je, da je najsrečnejši takrat, kadar je v krogu svoje družine. Rudi in žena Milana imata že dve punčki. Petletno Matejo in Katjo, ki je stara dve leti in je izrezanati. »Punčki me pozimi tako malo vidita, da bi mi kmalu lahko rekli stric, ali »stlic« kot zdaj reče Katja. Priznam, da je najtežje ženam, ki so poročene s hokejisti, saj nas pozimi vse štiri mesece kaj malo vidijo.«

S čim se še ukvarjaš?

»Ko se utrujen vrnem domov, rad ležem, počivam in preberem kakšno knjigo. Tudi plesal bi rad, pa kaj, ko razen za hokej, za kaj drugega ne ostane več dosti časa, saj moramo biti večer pred tekmo že ob desetih v postelji.«

In tvoje želje za prihodnost?

»Kot je želja večine Jeseničanov — da bi bili še več let državni prvaki.«

Z.

Predsednik SOb Jesenice Franc Žvan je odprl novo avtomatsko kegljišče

Avtomatsko kegljišče tudi na Jesenicah

Pred praznikom dneva republike je predsednik skupščine občine Jesenice odprl novo avtomatsko kegljišče, ki je v kletnih prostorih Supermarketa Union. Za otvoritveno svečanost sta se pomerili moštvi KK Jesenice in KK Bled v disciplini 8 x 100 lučajev. Zmagala je ekipa Jesenic z rezultatom 3211:3144 kegljev. Najboljši rezultat je dosegel tekmovalac ekipe Jesenic Rudi Šavnik s 423 keglji. V ekipi Bleda je bil najboljši Karel Medvešček s 419 keglji. Zmagovalni ekipi je podelila Špecerija Bled lep pokal, vsaka ekipa posebej pa je še prejela košaro »želja«. Prvi rezultati so pokazali, da je kegljišče zelo kvalitetno, navdušuje pa avtomatika, kakršno si želijo kegljači Jesenic na svojem kegljišču Podmežakljo.

Kegljišče je na voljo vsakomur vsak dan od 9. do 23. ure.

Brez večjega uspeha za Jeseničanki

V Zagrebu se je končal drugi turnir dvanajsterice najboljših jugoslovanskih namiznoteniških igralcev z manjšim uspehom kot se je pričakovalo. Krajzljeva je bila sedma, Novakova pa osma. Novakovo je spremljala izredna smola, saj je štirikrat izgubila s 3:2 in tudi z vsemi slovenskimi predstavnicami, kar se ji že več let ni zgodilo.

REZULTATI: Krajzelj : Jeler 1:3, Krajzelj : Kovačević 3:0, Krajzelj : Kurtović 3:0, Krajzelj : Žerovnik 2:3, Krajzelj : Korpa 0:3, Krajzelj : Bakoš 3:0, Krajzelj : Der 2:3, Krajzelj : Duganić 3:1, Krajzelj : Rössler 2:3, Krajzelj : Martinec 1:3, Krajzelj : Novak 3:0.

Novak : Jeler 2:3, Novak : Kovačević 3:0, Novak : Kur-

tović 3:1, Novak : Žerovnik 2:3, Novak : Korpa 2:3, Novak : Bakoš 3:1, Novak : Der 3:1, Novak : Duganić 0:3, Novak : Rössler 1:3, Novak : Martinec 2:3, Novak : Krajzelj 0:3.

Z.

Štirje mladinci v reprezentanci

Za praznovanje dneva republike je bil v Sarajevu organiziran turnir republik za odbojkarje — mladince. V slovenski mladinski reprezentanci so nastopili kar štirje Jeseničani: Strnad, Arh, Božič in Pogačar.

Najboljša v naši reprezentanci, ki je sicer zasedla zadnje mesto, sta bila prav naša igralca Strnad in Arh.

Z.

Jesenice : Kr. gora 11 : 2

Po dolgem sušnem obdobju smo si Podmežakljo spet lahko ogledali hokejsko tekmo v kateri sta se pomerili domači moštvi. Moštvi sta nastopili v standardnih sestavih.

Čeprav se je že vnaprej vedelo kdo bo zmagal, so se Kranjskogorci zelo podali v borbo in si pripravili nekaj čudovitih priložnosti za gol, ki pa so v prvih dveh tretjinah ostale neizkoriščene.

V prvi tretjini je bil trikrat uspešen Tišler, ki je dosegel tudi stoti gol na letošnjem državnem prvenstvu, enkrat pa Razinger. V drugi tretjini so bili uspešni: Felc, Tišler, S. Košir in Pirc. Kranjskogorci so imeli nekaj zrelih situacij, vendar je bil Knez vedno na mestu.

V zadnji tretjini so Kranjskogorci zaigrali zelo dobro in sta zole dosegla Škrianc

in Poljanšek, ki s svojo igro vse bolj trka na vrata za vstop v prvo moštvo. Za Jesenice so bili uspešni: Hiti, Felc in T. Košir, medtem ko je Škrjanc zadel vratnico Knezovih vrat. V tej tretjini je prišlo do hudega trčenja med Pircem in Pipanom, v katerem je bil Pirc precej poškodovan in bo za Kranjsko goro velika izguba, če ne bo mogel nastopiti na važnem srečanju v Beogradu.

V prihodnjih dneh se nam obeta bogat hokejski spored in upamo, da nam bo vreme naklonjeno. Kranjska gora bo 6. 12. nastopila v Beogradu, 13. 12. pa bo igrala v Ljubljani s Slavijo. Jeseničani pa bodo odigrali v enem tednu kar dve zelo zanimivi tekmi in sicer 6. 12. bodo imeli v gosteh zagrebškega Medveščaka, 13. 12. pa ljubljansko Olimpijo.

Z.

Zabeleženo na treningu francoskih tekmovalcev zveznega razreda

Na FIS-A tekmovanju za pokal Emila Allaisa v Megevu letos sem imel srečo spoznati najvidnejšega strokovnjaka za tehniko in treniranje alpskega smučanja na svetu Francoza profesorja Georgersa Jouberta. Le-ta je bil od leta 1960 do 1963 tudi predsednik trenerske komisije. Potem je postal direktor Ecole du Ski de Grenoble University Club, ki ima najobsežnejši program treniranja na svetu. Ob svojem eksperimentalnem delu je izoblikoval popolnoma svojo šolo smučanja, ki trenutno pomeni vrhunec smučarske tehnike. Višek pomeni tudi pri nas znana tehnika l'avalement. Začetne korake pri nas sta utrla bivša jeseniška tre-

nerja Avstrijec Peter Gruber in Ciril Praček. Žal je pri tem delo ostalo na mrtvi točki in bo potrebno začeto nadaljevati.

Profesor Joubert se je poslavil z več knjigami, ki jih je napisal skupaj z Jeanom Vuarnetom, olimpijskim zmagovalcem smuka v Squaw Valleyu, bolj znanem po smuk drži »jajce«. Trenutno najbolj aktualna je še vedno knjiga z naslovom »Comment se perfectionner a ski.« V enem letu obljublja avtor novo dopolnjeno knjigo. Tudi pri nas je knjiga znana že dalj časa, vendar so nekateri precej elementov tolmačili napačno.

(Se nadaljuje)

- generalni direktor,
- direktor za trg in tržne raziskave,
- direktor razvoja proizvodnje in raziskav,
- direktor financ,
- direktor službe za organizacijo poslovanja in
- sekretar.

VIII. Samoupravni akti v združenem podjetju

Člen 70

Združeno podjetje ima statut in pravilnike o upravljanju s skupnimi skladi. Delavski svet združenega podjetja lahko sprejme tudi druge splošne akte, ki bi urejali posamezna področja za združeno podjetje.

Člen 71

Tovarne morajo imeti:

- statut,
- pravilnik o medsebojnih delovnih razmerjih,
- pravilnik o oblikovanju in delitvi dohodka in osebnih dohodkov,
- pravilnik o varstvu pri delu in
- pravilnik o knjigovodstvu.

Tovarne lahko sprejmejo tudi druge splošne akte za urejanje zadev na posameznih področjih.

Splošne akte tovarne med seboj usklajujejo.

IX. Družbeno politične organizacije

Člen 72

Družbeno politične organizacije — sindikat, Zveza komunistov in Zveza mladine Slovenije — delujejo v združenem podjetju samostojno skladno s svojimi delovnimi programi in so organizirane s svojimi pravili in statuti.

Člen 73

O vseh pomembnih programih, ukrepih in spremembah, ki zadevajo položaj zaposlenih in položaj združenega podjetja, razpravljajo družbeno politične organizacije. Zlasti so dolžne razpravljati in oblikovati stališča o razvojni politiki, investicijskih programih, o združevanju sredstev, namenu porabe, o politiki nagrajevanja, delitvi dohodka in osebnih dohodkov, o politiki in konkretnih ukrepih zaposlovanja.

Svoja stališča posredujejo delavskemu svetu, poslovnemu odboru in generalnemu direktorju, ki morajo posredovana stališča obravnavati, se do njih opredeliti in o stališčih obvestiti predlagatelja.

Združeno podjetje zagotavlja pogoje za učinkovito delovanje političnih organizacij tako, da samoupravni organi obveščajo z vabili vodstva družbeno političnih organizacij o sejah ter jim s dostavo materialov omogočajo sodelovanje v izvrševanju sklepov.

X. Informiranje in poslovna tajnost

Člen 74

Organi združenega podjetja in tovarn so dolžni tekoče seznanjati člane delovne skupnosti o poslovnih rezultatih in ekonomskem

položaju posameznih tovarn in združenega podjetja.

Način seznanjanja v tovarnah določajo samoupravni akti.

Člen 75

Vsi člani delovne skupnosti združenega podjetja so dolžni varovati poslovno tajnost.

Kršitev varovanja poslovne tajnosti predstavlja hujšo kršitev delovne dolžnosti.

Člen 76

Za poslovno tajnost v združenem podjetju veljajo dokumenti in podatki, ki jih določajo zakoniti predpisi.

Za poslovno tajnost veljajo tudi dokumenti in podatki, ki jih določi delavski svet združenega podjetja s posebnim sklepom.

XI. Obramba

Člen 77

Tovarne v sestavu združenega podjetja so dolžne skrbeti za civilno zaščito in svojo obrambo. V ta namen morajo sprejeti program akcij in zagotoviti potrebna sredstva. V statutu in drugih samoupravnih aktih morajo urediti tudi področje civilne zaštite in obrambe.

XII. Prehodne in končne določbe

Člen 78

Statut združenega podjetja sprejema in spreminja delavski svet združenega podjetja. Osnutek statuta, spremembe in dopolnitve pripravi direkcija, ki jih posreduje poslovnemu odboru.

Poslovni odbor mora predlagane osnutke posredovati v razprave tovarnam. Poslovni odbor zbere vse pripombe razprav in oblikuje dokončni predlog statuta in sprememb, ki jih posreduje delavskemu svetu v sprejem.

Osnutek statuta ter predlogi sprememb in dopolnitev morajo biti dani v javno razpravo najmanj 30 dni pred dokončnim sprejemom.

Člen 79

Postopek iz prejšnjega člena velja tudi za sprejem drugih splošnih aktov združenega podjetja.

Člen 80

Tovarne morajo uskladiti svoje statute in druge splošne akte s statutom združenega podjetja.

Člen 81

Določila splošnih aktov tovarn, ki nasprotujejo statutu ali pogodbi o združitvi, se ne morejo uporabljati.

Člen 82

Vsak akt, ki ga sprejmejo organi upravljanja združenega podjetja, začne veljati osmi dan od dneva objave, kolikor sam akt ne določa daljšega roka.

Člen 83

Splošni akti združenega podjetja se objavijo v internih glasilih tovarn ali na drug običajen način.

Člen 84

Ta statut je bil sprejet na seji delavskega sveta dne 15. 11. 1969 in stopi v veljavo 23. 11. 1969.

Na podlagi čl. 96 temeljnega zakona o podjetjih in pogodbe o ustanovitvi ZDRUŽENEGA PODJETJA SLOVENSKE ŽELEZARNE, sprejete na seji delavskega sveta železarne Jesenice dne 26. 9. 1969, na seji delavskega sveta železarne Ravne dne 26. 9. 1969 in na seji delavskega sveta železarne Štore dne 26. 9. 1969, sprejema delavski svet združenega podjetja

STATUT

I. Uvodni del

Z namenom, da bi se uspešno razvijalo železarstvo na Slovenskem, da bi se z enotno tehnologijo in organizacijo poslovanja zagotovila najširša potencialna možnost na domačem in tujem tržišču ob upoštevanju vseh dosežkov sodobne tehnike in znanosti, delitve proizvodnega programa in specializacije proizvodnje ter da bi črna metalurgija čimbolj integralno skoncentrirala svoj podjetniški potencial, pri tem pa realizirale usklajene razvojne programe, so se delovne skupnosti železarne Jesenice, železarne Ravne in železarne Štore z referendumom dne 15. 9. 1969 odločile, da se združijo v ZDRUŽENO PODJETJE SLOVENSKE ŽELEZARNE.

II. Temeljna načela

Železarna Jesenice, železarna Ravne in železarna Štore so se z odločitvijo o združitvi v združeno podjetje opredelile za to, da bodo združevale vse tiste funkcije, ki bodo z združenim delovanjem prinašale večjo poslovno učinkovitost, širjenje proizvodne dejavnosti, večjo varnost zaposlovanja, učinkovitejši nastop pri predstaviških organih, bankah in združenjih. Združeno podjetje bo opravljalo za tovarne v svojem sestavu naslednje funkcije:

- enotne tržne raziskave za usklajeno tržno orientacijo poslovanja;
- usklajeno proizvodno razvojno politiko razširjene reprodukcije;
- združevalo in usklajevalo raziskovalno dejavnost;
- oblikovalo enotno finančno kreditno politiko in skupen nastop pri predstaviških organih, denarnih zavodih in združenjih;
- združevalo in organiziralo komercialne funkcije oskrbovanja in prodaje;
- usklajevalo in uvajalo sodobne oblike organizacije poslovanja.

Z ustanovitvijo združenega podjetja ima vsaka železarna kot samostojna organizacija združenega dela lastnost pravne osebe. V tem svojstvu ima vsaka železarna pravico do samostojnega nastopanja na tržišču, do samostojnega pridobivanja pravic, prevzemanja in izpolnjevanja dolžnosti, pravico iniciative za širjenje poslovne dejavnosti, pravico samostojnosti pridobivanja in delitve dohodka ter pravico odločanja o uporabi sredstev skladno s tem statutom in splošnimi akti združenega podjetja.

Zaradi uresničitve integralnih razvojnih programov slovenskih železarne so vse železarne, kljub temu da obdržijo s to združitvijo status pravne osebe, dolžne težiti k nadaljnji

združitvi vseh tistih funkcij poslovanja, ki bodo omogočile nadaljnjo modernizacijo in razširjeno reprodukcijo, večji poslovni uspeh ter nadaljnjo materialno osnovo zaposlovanja.

Z združitvijo v združeno podjetje se teži k čimbolj enotnemu nastopanju v poslovnih odnosih z domačimi in tujimi poslovnimi strankami, predstaviškimi organi, bankami in združenji. Ko nastopa posamezna tovarna v poslovnih odnosih samostojno, mora upoštevati interes ostalih dveh tovarn.

Z združitvijo materialnih, finančnih in kadrovskih potencialov se omogoča enoten nastop in ustvarja materialna baza za nadaljnji razvoj in obstoj združenega podjetja ter njegovih organizacij v sklopu slovenskega gospodarstva.

III. Splošne določbe

1. PRAVNI POLOŽAJ ZDRUŽENEGA PODJETJA

Člen 1

ZDRUŽENO PODJETJE SLOVENSKE ŽELEZARNE sestavljajo organizacije združenega dela:

ŽELEZARNA JESENICE,
ŽELEZARNA RAVNE,
ŽELEZARNA ŠTORE.

Člen 2

Združeno podjetje je pravna oseba.

Lastnost pravne osebe imajo tudi organizacije združenega podjetja (v nadaljnjem besedilu tovarne), našteje v prejšnjem členu.

Tovarne delijo svoj dohodek, neposredno obračunavajo obveznosti, razpolagajo s sredstvi skladov, ki se oblikujejo iz njihovega dohodka in imajo pravice ter dolžnosti, določene v tem statutu in pogodbah.

Člen 3

Združeno podjetje slovenske železarne je bilo ustanovljeno s pogodbo o združitvi železarne Jesenice, železarne Ravne in železarne Štore dne 30. septembra 1969 in je vpisano v register

Železarna Jesenice je bila ustanovljena z odločbo FLRJ št. 662/46/6 z dne 3. oktobra 1946 in je vpisana v register gospodarskih organizacij pri okrožnem gospodarskem sodišču v Ljubljani pod registrsko št. I-40/6.

Železarna Ravne je bila ustanovljena z odločbo FLRJ št. 462 z dne 31. septembra 1946 in je vpisana v register gospodarskih organizacij pri okrožnem gospodarskem sodišču v Mariboru pod registrsko št. 15/III.

Železarna Štore je bila ustanovljena z odločbo vlade FLRJ št. 559/15 z dne 3. marca 1948 in je vpisana v register gospodarskih organizacij pri okrožnem gospodarskem sodišču v Celju pod registrsko št. 52.

Člen 4

Polna firma združenega podjetja se glasi: Združeno podjetje slovenske železarne Ljubljana.

Člen 5

Sedež združenega podjetja je v Ljubljani, Tomšičeva 1—3/I.

Člen 6

Polne firme, organizacij v sestavu združenega podjetja se glasijo:

- Združeno podjetje slovenske železarne
- železarna Jesenice;
- Združeno podjetje slovenske železarne
- železarna Ravne;
- Združeno podjetje slovenske železarne
- železarna Štore.
- Skrajšane firme organizacij v sestavi združenega podjetja se glasijo:
- ZP slovenske železarne — železarna Jesenice;
- ZP slovenske železarne — železarna Ravne;
- ZP slovenske železarne — železarna Štore.

Sedež železarne Jesenice je na Jesenicah.
Sedež železarne Ravne je na Ravnah na Koroškem.

Sedež železarne Štore je v Štoreh.

Člen 7

Vsaka tovarna združenega podjetja ima svoj registrirani zaščitni znak.

Člen 8

Poslovni predmet združenega podjetja obsega:

1. Proizvodnjo surovega železa, surovega jekla, jeklene litine in sive litine ter polfabrikatov.

2. Predelavo proizvodov in polfabrikatov v valjane in kovane proizvode, hladno predelano jekla vključno s termično obdelavo in proizvodnjo elektrod.

3. Mehansko in končno obdelane proizvode, stroje, naprave, orodje in njihove nadomestne dele, jeklene konstrukcije, ter montažo.

4. Storitve tehničnega in ekonomskega značaja ter tehničnih in ekonomskih raziskav na področju metalurgije, strojegradnje in predelovalne industrije, organizacija inženjeringa, vzdrževanja, obnove in transporta.

5. Proizvodnjo in pridobivanje energije, zlasti električne energije, vode, pare, plina, kisika in acetilena.

6. Proizvodnjo stranskih proizvodov v zvezi s proizvodnjo metalurških izdelkov zlasti: ognjevdržnega materiala, modelov in načrtov, žlindre, apna, železne, galice, barvnih kovin, zlitin barvnih kovin, katrana, lužne vode, apnenca in dolomita.

7. Nabavo surovin, polizdelkov, pomožnega materiala in uslug, vskladiščenje in hrambo materiala ter prodaja viškov materiala, nekurantnega in zastarelega materiala.

8. Opravljanje zunanjetrgovinskih poslov:

a) izvoz vsega blaga in storitev lastne proizvodnje;

b) uvoz opreme, surovin, reprodukcijskega materiala in rezervnih delov za potrebe lastne proizvodnje, izgradnje podjetja in drugih gospodarskih organizacij.

9. Nudjenje gostinskih uslug — prenočišča, postrežba s toplimi in mrzlimi jedili ter točenje alkoholnih in brezalkoholnih pijač v počitniških domovih, organizacija okrepčevalnic po delovnih enotah, organizacija rekreacije članov delovne skupnosti, skrb za prehrano in prenočevanje poslovnih gostov.

10. Gospodarjenje s stanovanjskimi hišami pod upravo podjetja in njegovih tovarn.

11. Prodajo blaga in stranskih proizvodov delovnim organizacijam in občanom.

2. ZASTOPANJE PODJETJA

Člen 9

Zakoniti zastopnik združenega podjetja je generalni direktor podjetja.

Zakoniti zastopnik tovarne v sestavi združenega podjetja je glavni direktor tovarne.

Člen 10

Generalnega direktorja nadomešča v odsotnosti eden od direktorjev tovarn v sestavi združenega podjetja, ki ga imenuje poslovni odbor.

Člen 11

Generalni direktor združenega podjetja lahko da s poprejšnjim soglasjem delavskega sveta združenega podjetja po določilih zakona prokuro osebam, ki delajo na vodilnih mestih v združenem podjetju.

Člen 12

Generalni direktor lahko v določenih zadevah pooblasti posamezne osebe v podjetju za opravljanje konkretnih poslov. Vsebinsko in obseg pooblastila določa sam. V tem primeru pooblaščenec nima pravice brez soglasja pooblastitelja prenašati pooblastila na tretjo osebo.

Pooblaščenec združenega podjetja so tudi osebe, ki po svojem položaju opravljajo dolžnosti, iz katerih izhaja pooblastilo za sklepanje pogodb ali opravljanje drugih določenih zadev v mejah njihovih dolžnosti.

Člen 13

Pooblaščenec, ki podpisuje firmo na podlagi posebnega ali splošnega pooblastila, mora svojemu podpisu dodati še: »po pooblastilu«.

IV. Samoupravljanje v združenem podjetju

1. SAMOUPRAVLJANJE ZDRUŽENEGA PODJETJA

Člen 14

Organi upravljanja združenega podjetja so:

1. delavski svet združenega podjetja,
2. poslovni odbor,
3. generalni direktor.

Člen 15

Združeno podjetje upravlja delavski svet združenega podjetja. Delavski svet šteje 25 članov. V delavski svet združenega podjetja volijo DS tovarn po 8 članov iz vrst delovnih skupnosti tovarn. Enega člana voli delovna skupnost direktorije združenega podjetja.

Mandat člana delavskega sveta traja 4 leta.

Posamezni član delovne skupnosti ne more biti več kot dvakrat zaporedoma izvoljen v delavski svet združenega podjetja.

Člen 16

Član delavskega sveta združenega podjetja je lahko razrešen pred potekom časa, za katerega je bil izvoljen. Člana delavskega sveta razreši delavski svet tovarne.

Člen 17

Odpoklic posameznega člana delavskega sveta združenega podjetja lahko predlaga tudi delavski svet združenega podjetja volilnemu telesu, ki je tega člana izvolilo v delavski svet.

ga sprejme delavski svet združenega podjetja s soglasjem delavskih svetov tovarn.

Člen 60

Tovarne v sestavi združenega podjetja lahko po dogovoru ustanovijo tudi druge skupne sklade. Ob ustanovitvi določijo vir, namen, način uporabe in upravljanje teh skladov.

Člen 61

Organizacijska enota direktorije oblikuje lastni sklad skupne porabe iz prihrankov pri režijskih stroških za poslovanje direktorije.

3. POSLOVNI ODNOSI V ZDRUŽENEM PODJETJU

Člen 62

Združeno podjetje slovenske železarne je nastalo na osnovi pogodbe o združitvi, ki so jo med seboj sklenile tovarne v njegovem sestavu. S pogodbo določene pravice tovarn v sestavi združenega podjetja se smejo spreminjati samo s soglasjem tovarn.

Člen 63

Medsebojni poslovni odnosi tovarn ter odnosi med njimi in podjetjem se urejajo s statutom, splošnimi akti in posebnimi pogodbami.

Tovarna lahko prenese posamezne posle v upravljanje združenemu podjetju ali drugi tovarni. Lahko tudi prevzame opravljanje posameznih poslov od druge tovarne ali združenega podjetja v okviru registriranega poslovnega predmeta. Te odnose urejajo tovarne in združeno podjetje s posebnimi pogodbami.

Člen 64

K združenemu podjetju lahko pristopi tudi druga delovna organizacija ali zavod s pravnim statusom pogodbene stranke. O pristopu odloča delavski svet združenega podjetja s predhodnim soglasjem delavskih svetov pogodbenih strank. Na podlagi tako sprejetega sklepa združenega podjetja ter ustreznega sklepa organizacije se sklone pristopna pogodba.

Pripojitev druge delovne organizacije ali zavoda k eni od tovarn, je možna na podlagi sklepa delavskega sveta tovarne ter predhodnega soglasja delavskega sveta združenega podjetja. Status tako pripojene delovne organizacije se določi s pogodbo.

Člen 65

Vsaka tovarna ima pravico zahtevati izločitev iz združenega podjetja. Izločitev se lahko opravi le ob zaključku poslovnega leta. Z izločitvijo ne smejo biti prizadeti tekoči posli združenega podjetja ali drugih pogodbenih strank.

Zahtevo o izločitvi iz združenega podjetja mora sprejeti delovna skupnost tovarne z referendumom.

Sporna vprašanja v zvezi z izločitvijo se rešujejo po določilih temeljnega zakona o podjetjih.

Tovarna, ki se izloča iz združenega podjetja, mora poravnati vse obveznosti, ki jih ima do združenega podjetja in drugih pogodbenih strank, ki so nastale do dneva izločitve na podlagi pogodbe o ustanovitvi ter drugih medsebojnih pogodb.

Tovarna, ki se izloča, mora prav tako prevzeti preostale obveznosti investicijskih

kreditov, ki jih je združeno podjetje najelo in vložilo v njen razvoj pred izločitvijo.

Sredstva, ki se vložijo v razvoj združenega podjetja, se vrnejo tovarni, ki se izloča, v času, ki ne sme biti daljši od 10 let. Roki in pripadajoče obresti se dogovorijo ob izločitvi.

Člen 66

O sporih, ki nastanejo v medsebojnih poslovnih odnosih med tovarnami v zvezi z dobavami in opravljanjem storitev (cene, kvaliteta, roki dobave itd.) na podlagi pogodbe, sklenjene med združenim podjetjem in tovarnami ter posebnih pogodb, ki jih sklepajo tovarne med seboj, in v sporih med združenim podjetjem ter tovarnami, odloča notranja arbitraža.

Notranja arbitraža ima 6 članov in predsednika. Če gre za spor med tovarnami, imenuje delavski svet združenega podjetja dva člana arbitraže, po dva člana pa samoupravni organi tovarn, ki sta v sporu. V primeru spora med združenim podjetjem in tovarnami imenuje v arbitražo tri člane delavski svet združenega podjetja, tri člane pa tovarna, ki je v sporu z združenim podjetjem.

Predsednika arbitraže imenujejo sporazumno člani arbitraže iz vrst članov delovne skupnosti združenega podjetja oz. tovarne, ki ni v sporu. Zaradi strokovnega reševanja nastalega spora se lahko imenuje za predsednika tudi strokovni delavec, ki ni član delovne skupnosti.

Odločba arbitraže je dokončna in ima moč izvršilnega naslova. Postopek reševanja nastalega spora z arbitražo se začne na zahtevo ene od strank, ki je v sporu.

Postopek pred arbitražo ureja poseben poslovnik, ki ga sprejme delavski svet podjetja.

VII. Medsebojna delovna razmerja

Člen 67

Medsebojna delovna razmerja v združenem podjetju urejajo tovarne s svojimi samoupravnimi akti, enota direktorije pa s splošnimi pravili.

Člen 68

Tovarne v sestavi združenega podjetja med seboj usklajajo programe kadrovanja, izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja. Posamezna tovarna po dogovoru lahko prevzame izobraževanje kadrov raznih poklicev za potrebe drugih tovarn.

Strokovni delavci združenega podjetja se lahko razporejajo le s soglasjem prizadetih delavcev in tovarn.

Tovarne so dolžne v primeru, če pride zaradi modernizacije proizvodnje, izpopolnitve tehnološkega procesa, razvojnega programa, delitve proizvodnje in specializacije, do presežka zaposlenih, to vprašanje med seboj reševati v okviru svojih možnosti.

Združeno podjetje mora priskrbeti zaposlitev svojim delavcem, če bo iz vzrokov, navedenih v prejšnjem odstavku tega člena, njihovo delovno mesto ukinjeno.

Člen 69

Vodilna delovna mesta združenega podjetja so:

zacijskih dognanj in sodelovanje s tovrstnimi specializiranimi institucijami.

Člen 47

Naloge tajništva:

- opravljanje premoženjsko pravnih zadev združenega podjetja,
- opravljanje poslov v zvezi z delom organov upravljanja združenega podjetja,
- opravljanje administrativnih poslov direkcije.

Člen 48

Strokovne službe poslujejo v skladu s tem statutom, pogodbami in splošnimi akti.

Člen 49

Okvirno organizacijo strokovnih služb odobrava delavski svet združenega podjetja. Konkretno sistemizacijo delovnih mest odobrava poslovni odbor.

Člen 50

Strokovno službo vodi direktor službe.

Direktor službe je pooblaščen, da usklaja delo področnih služb v tovarnah in sklicuje poslovne sestanke strokovnih delavcev.

Člen 51

Na delovno mesto direktorja službe je lahko imenovana oseba, ki poleg splošnih pogojev, predvidenih z zakonom, izpolnjuje še naslednje pogoje:

- visokošolsko izobrazbo ustrezne smeri z najmanj 10 let prakse na visoko strokovnih delovnih mestih.

Člen 52

Direktorje služb imenuje delavski svet združenega podjetja na podlagi javnega razpisa. Razpis opravi komisija, ki jo imenuje delavski svet združenega podjetja.

VI. Poslovni in ekonomski odnosi v združenem podjetju

1. EKONOMSKI TEMELJI

Člen 53

Združeno podjetje ima perspektivni integralni načrt razvoja. Perspektivni načrt mora vsebovati usklajen razvoj proizvodnje, investicijski program, gibanje dohodka ter osebnih dohodkov, izobraževanje kadrov in izboljšanje delovnih ter življenjskih pogojev.

Srednjeročne in dolgoročne načrte razvoja podjetja sprejema delavski svet združenega podjetja na podlagi predhodne obravnave v tovarnah in stališč samoupravnih organov tovarn.

Člen 54

Združeno podjetje ima letni gospodarski načrt, ki je sestavljen na podlagi ugotovljenih tržnih potreb, proizvodnih zmogljivosti, možnosti nabave reprodukcijskega materiala, razpoložljivih sredstev in kadrov. Letni gospodarski načrt združenega podjetja zajema: smernice poslovne politike, načrt proizvodnje po tovarnah, načrt prodaje po tovarnah, načrt investicij, finančni načrt, instrumente za oblikovanje skupnih skladov združenega podjetja in instrumente za kritje skupnih stroškov direkcije.

Letni gospodarski načrt sprejema delavski svet združenega podjetja, potem ko je bil obravnavan v delovnih skupnostih tovarn in sprejet od delavskih svetov.

Člen 55

Dohodek združenega podjetja je seštevek dohodkov po zaključnih računih tovarn v sestavi združenega podjetja.

Tovarne ustvarjeni dohodek samostojno delijo.

Člen 56

V združenem podjetju je vsaka tovarna samostojna organizacija združenega dela s statutom pravne osebe. Samostojno pridobiva pravice, prevzema dolžnosti in odgovornosti. Tovarna odgovarja za svoje obveznosti:

- do vrednosti sredstev, s katerimi upravlja in z njimi razpolaga,
- do višine sredstev, ki jih je iz svojega dohodka ali iz svojih skladov vložila v skupne sklade podjetja,
- do višine sredstev, ki jih je vložila v druge samostojne organizacije s statusom pravne osebe v sestavi združenega podjetja.

Tovarne so dolžne sorazmerno z udeležbo v skupnih poslih s svojimi sredstvi poravnati obveznosti združenega podjetja, ki so nastale v zvezi s poslovanjem združenega podjetja.

V združenem podjetju ni subsidiarne odgovornosti med tovarnami. Medsebojni blagovni in denarni promet se ureja s pogodbami.

2. SKUPNI SKLADI ZDRUŽENEGA PODJETJA

Člen 57

Skladi se oblikujejo pri tovarnah in združenem podjetju. Skladi združenega podjetja so skupni skladi.

Združeno podjetje ima:

- poslovni sklad in
- rezervni sklad.

Člen 58

Sredstva poslovnega sklada so namenjena za skupna vlaganja.

Višino prispevkov tovarn v poslovni sklad odreja delavski svet združenega podjetja vsako leto z letnim gospodarskim načrtom. Osnova prispevkov so poslovni skladi tovarn.

Vložena sredstva v poslovni sklad so posojila tovarn, ki se obrestujejo po minimalni obrestni meri.

Tovarna, ki razpolaga z lastnimi sredstvi, lahko prispeva v poslovni sklad tudi večja sredstva, kot so predpisana z gospodarskim načrtom po dogovorjeni obrestni meri.

Oblikovanje, upravljanje in uporabo poslovnega sklada podrobno ureja pravilnik o poslovnem skladu, ki ga sprejema delavski svet združenega podjetja s soglasjem delavskih svetov tovarn.

Člen 59

Sredstva rezervnega sklada so namenjena za začasno kreditiranje potreb posamezne tovarne, ki ne razpolaga s sredstvi lastnega rezervnega sklada, ter za kritje obveznosti, ki izhajajo iz zakonitih predpisov.

Prispevke v rezervni sklad določa letni gospodarski načrt združenega podjetja.

Višina prispevka za rezervni sklad se določa na podlagi osnov tovarn za formiranje njihovih rezervnih skladov.

Oblikovanje, upravljanje in uporabo rezervnega sklada podrobno ureja pravilnik, ki

Člen 18

Delavski svet združenega podjetja se lahko odpokliče, če upravlja s podjetjem v nasprotju z interesi posameznih tovarn ali združenega podjetja kot celote ter družbene skupnosti. Delavski svet je odpoklican, če se za odpoklic izrečejo delavski sveti vseh tovarn združenega podjetja z večino glasov vseh članov, posameznega delavskega sveta.

Člen 19

Delavski svet združenega podjetja sklepa veljavno, če je na seji navzočih najmanj 18 članov.

Sklep je sprejet, če je zanj glasovala večina vseh članov delavskega sveta združenega podjetja. Sklepi se sprejemajo z javnim glasovanjem, če delavski svet ne odloči drugače.

Člen 20

Volitve v delavski svet združenega podjetja razpisuje delavski svet združenega podjetja.

Delavski sveti tovarn so dolžni volitve opraviti do 31. maja v letu, ko poteče mandatna doba.

Člen 21

Delavski svet združenega podjetja:

sprejema:

- statut in druge splošne akte združenega podjetja,
- razvojne in dolgoročne gospodarske načrte,
- dolgoročno finančno kreditno politiko,
- program dolgoročnih vlaganj,
- dolgoročni program raziskav z načrtom potrebnih sredstev,
- letni gospodarski načrt združenega podjetja,
- zaključni račun poslovanja za zadeve,

dodeljene direkciji združenega podjetja,

- akte o statusnih vprašanjih, o katerih je odločala delovna skupnost z referendumom,
- poslovnik za delo delavskega sveta;

odloča:

- o temeljnih vprašanjih poslovne politike združenega podjetja,
- o članstvu združenega podjetja v poslovnih združenjih in o sklepanju pogodb o poslovno tehničnem sodelovanju združenega podjetja,
- o uporabi sredstev skupnih skladov podjetja,
- o najemanju dolgoročnih investicijskih kreditov,
- o ustanovitvi namenskih skupnih skladov,
- o spremembi firme združenega podjetja,
- o spremembi poslovnega predmeta združenega podjetja;

obravnavata:

- poslovno poročilo združenega podjetja, ki temelji na zaključnih računih tovarn,
- aktualno gospodarsko poslovno problematiko tovarn;

imenuje:

- generalnega direktorja,
- direktorje služb direkcije,
- občasne komisije,
- člane notranje arbitraže;

voli:

— predsednika in namestnika delavskega sveta,

- člane poslovnega odbora.

Člen 22

Poslovni odbor je kolektivni izvršilni organ. Odbor šteje 7 članov, ki ga sestavljajo: po svoji funkciji generalni direktor združenega podjetja, glavni direktorji tovarn v sestavi združenega podjetja in trije člani, ki jih izvoli delavski svet združenega podjetja. Delavski svet združenega podjetja voli po enega člana iz vsake tovarne. Mandat člana poslovnega odbora traja štiri leta.

Član odbora je lahko odpoklican pred potekom mandatne dobe, za katero je bil izvoljen. O odpoklicu sklepa delavski svet.

Delo odbora vodi predsednik, ki ga izberejo med seboj člani z javnim glasovanjem. Generalni direktor združenega podjetja ne more biti predsednik odbora.

Seje odbora sklicuje predsednik. Seje se sklicujejo po potrebi, najmanj enkrat mesečno. Odbor je sklepčen, če so navzoči člani iz vseh treh tovarn, toda najmanj pet članov. Odbor sklepa soglasno.

Člen 23

Poslovni odbor ima naslednje pristojnosti: odloča:

- o kratkoročnih načrtih razširjene produkcije,
- o sistemizaciji delovnih mest direkcije, razen za vodilna delovna mesta,
- o zasedbi delovnih mest strokovnih delavcev v direkciji,
- o važnih vprašanjih in problemih, ki zahtevajo hitro odločitev in niso v pristojnosti delavskega sveta;

obravnavata:

- predloge letnih perspektivnih gospodarskih načrtov,
- predloge splošnih aktov združenega podjetja in jih predlaga delavskemu svetu v sprejem,
- gradivo za seje delavskega sveta in sprejema stališče do predlogov,
- predloge osnutkov pogodb o medsebojnem sodelovanju tovarn,
- zasnove poslovnega združenja jugoslovanskih železarn in drugih združenj ter sprejema stališča do njih;

spremlja:

- poslovanje posameznih tovarn in daje konkretne predloge za rešitev določenih problemov tovarn,
- izpolnjevanje določil pogodb združenega podjetja;

skrbí:

- za izvrševanje sklepov delavskega sveta združenega podjetja;

obravnavata:

- službena potovanja v inozemstvo za delavce direkcije;

imenuje:

- zastopnike podjetja v zbornice in razna združenja.

spremlja:

- poslovanje posameznih tovarn in daje konkretne predloge za rešitev določenih problemov tovarn,
- izpolnjevanje določil pogodb združenega podjetja;

skrbí:

- za izvrševanje sklepov delavskega sveta združenega podjetja;

obravnavata:

- službena potovanja v inozemstvo za delavce direkcije;

imenuje:

- zastopnike podjetja v zbornice in razna združenja.

2. SAMOUPRAVLJANJE V TOVARNAH

Člen 24

Oblike samoupravljanja, organe upravljanja, kolektivne in individualne izvršilne orga-

ne ter pristojnosti organov določajo tovarne v svojih statutih.

Člen 25

Mandatna doba organov upravljanja traja v tovarnah 4 leta. Način in postopek volitev organov upravljanja v tovarnah ureja vsaka tovarna s svojimi samoupravnimi predpisi.

3. SAMOUPRAVLJANJE V ORGANIZACIJSKI ENOTI DIREKCIJE ZDRUŽENEGA PODJETJA

Člen 26

Direkcija nima lastnosti pravne osebe, ampak je organizacija združenega dela s samoupravnimi pravicami, določenimi s tem statutom.

Člen 27

Samoupravne pravice uveljavljajo člani te enote na zboru delovne skupnosti direkcije.

Člen 28

Delovna skupnost direkcije izvoli na zboru predsednika in namestnika, katerima traja mandatna doba dve leti.

Predsednik sklicuje zbor delovne skupnosti po potrebi, mora pa ga sklicati, če to zahteva 1/3 zaposlenih v direkciji. Delovna skupnost na zboru po potrebi izvoli stalne ali občasne komisije za urejanje notranjih odnosov enote.

Člen 29

Delovna skupnost direkcije ureja notranje odnose s splošnimi pravili in drugimi splošnimi akti.

Pravila in splošne akte sprejema na zboru, usklajeni pa morajo biti s statutom združenega podjetja.

V. Organizacija združenega podjetja

1. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA ZDRUŽENEGA PODJETJA

Člen 30

Podjetje slovenske železarne je organizirano kot združeno podjetje. Sestavljajo ga:

- a) tovarne: Železarna Jesenice, Železarna Ravne in Železarna Store;
- b) direkcija s strokovnimi službami.

2. TOVARNE

Člen 31

Tovarne predstavljajo zaokrožene tehnološke, ekonomske in samoupravne celote, s katerimi delovne skupnosti upravljajo neposredno ali po svojih organih.

Podrobnejšo notranjo organizacijo predpisujejo tovarne s svojimi statuti in drugimi samoupravnimi akti.

3. DIREKCIJA S STROKOVNIMI SLUŽBAMI

Člen 32

Poslovanje združenega podjetja vodi in koordinira direkcija združenega podjetja, ki jo sestavljajo:

- a) generalni direktor,
- b) strokovne službe.

Člen 33

Direkcija opravlja naslednje funkcije:
— raziskuje in proučuje tržišče,

— pripravlja predloge za oblikovanje proizvodno razvojne politike,
— združuje in usklaja raziskovalne dejavnosti,

— usklaja finančno kreditno politiko,
— izdeluje in usklaja pripravo elaboratov za investicijske naložbe v razširjeno reprodukcijo na podlagi sprejetega perspektivnega načrta združenega podjetja,
— opravlja in koordinira komercialne funkcije tovarn v sestavi združenega podjetja

— skrbi za uvajanje sodobne organizacije poslovanja,

— organizira in koordinira skupen nastop pri predstavniških organih, denarnih zavodih in združenjih,

— organizira in izvaja dela po naročilu posameznih tovarn združenega podjetja,

— izvršuje sklepe organov upravljanja združenega podjetja.

Člen 34

Tovarne v sestavi združenega podjetja se lahko med seboj dogovorijo in sporazumejo o prevzemu in opravljanju določenih funkcij iz pristojnosti združenega podjetja. Prav tako lahko tovarne v sestavi združenega podjetja med seboj po predhodnem sporazumu prenašajo in prevzemajo določena opravila iz lastne pristojnosti. Ta vprašanja urejajo s pogodbami.

Člen 35

Direkcija s strokovnimi službami in tovarne so pri svojem delu vezane na določila pogodbe o združitvi, statuta in na druge pogodbe.

A. GENERALNI DIREKTOR

Člen 36

Generalni direktor je individualni izvršilni organ združenega podjetja z naslednjimi nalogami, pravicami in dolžnostmi:

— vodi poslovanje združenega podjetja,
— izvršuje sklepe delavskega sveta združenega podjetja in poslovnega odbora,
— zastopa in predstavlja združeno podjetje,

— odgovarja za zakonitost dela združenega podjetja,

— sklepa pogodbe za združeno podjetje,
— organizira in vodi delo direkcije,

— poroča samoupravnim organom združenega podjetja o rezultatih poslovanja, o gospodarskem stanju združenega podjetja, o delu strokovnih služb direkcije in o svojem delu,

— izdaja odločbe in delovne naloge po sklepih samoupravnih organov združenega podjetja,

— sklicuje in vodi seje z glavnimi direktorji tovarn, vodilnimi in drugimi strokovnimi delavci tovarn združenega podjetja,

— obvešča tovarne o sklepih, mnenjih in stališčih organov upravljanja združenega podjetja in direkcije.

Člen 37

Generalni direktor je dolžan zadržati izvršitev akta organov upravljanja združenega podjetja, če ugotovi, da je ta v nasprotju z

zakonom, pogodbo o združitvi, statutom in drugimi samoupravnimi akti združenega podjetja. V takih primerih je generalni direktor dolžen opozoriti organ upravljanja, ki je sprejel nezakoniti akt. Če ta organ še naprej vztraja pri odločitvi, je generalni direktor dolžan o tem obvestiti pristojno občinsko skupščino. Dokler občinska skupščina ne odloči o direktorjevem predlogu, se tak akt ne more izvršiti.

Člen 38

Za generalnega direktorja združenega podjetja se lahko imenuje oseba, ki poleg splošnih pogojev, predvidenih z zakonom, izpolnjuje še naslednje pogoje:

— visokošolska izobrazba tehnične, ekonomske ali pravne smeri z najmanj 10 let prakse in dokazanim večletnim uspešnim delovanjem na vodilnem položaju v gospodarstvu ali

— višja strokovna usposobljenost tehnične, ekonomske ali pravne smeri z dokazanim najmanj 15-letnim uspešnim delovanjem na vodilnem položaju v gospodarstvu.

Člen 39

Generalnega direktorja imenuje delavski svet združenega podjetja na podlagi opravljenega javnega razpisa. Razpis opravi razpisna komisija sedmih članov, ki jo imenuje delavski svet združenega podjetja. V komisijo morajo biti imenovani zastopniki vseh treh tovarn.

Člen 40

Generalni direktor je lahko razrešen tudi pred potekom časa, za katerega je bil imenovan, če ne vodi uspešno poslovanja združenega podjetja. Razreši ga lahko samo delavski svet združenega podjetja. Predlog za razrešitev generalnega direktorja lahko da:

- a) deset članov delavskega sveta združenega podjetja,
- b) delavski svet posamezne tovarne,
- c) poslovni odbor.

Člen 41

Generalni direktor je v okviru svojih pristojnosti pri svojem delu samostojen, odgovoren pa je delavskemu svetu združenega podjetja.

B. STROKOVNE SLUŽBE

Člen 42

Za uresničevanje osnovnih ciljev združenega podjetja, koordiniranja istovrstnih strokovnih dejavnosti v tovarnah, opravljanje poslov po naročilu in pooblastilo tovarn, organiziranje izvrševanja sklepov organov upravljanja združenega podjetja ima združeno podjetje v okviru direkcije strokovne službe. Dejavnost strokovnih služb obsega naslednja področja:

- trg in tržne raziskave,
- razvoj proizvodnje in raziskave,
- finance,
- razvoj organizacije poslovanja in
- tajništvo.

Člen 43

Naloge službe za trg in tržne raziskave:
— tržne raziskave,
— sodelovanje pri tržnem programiranju proizvodnje,

— pospeševanje, pridobivanje in oblikovanje tržišč,

— sodelovanje pri oblikovanju cen in zunanjetrgovinskih instrumentov,

— pripravljanje in predlaganje dolgoročnih dogovorov o oskrbovanju tovarn,

— oblikovanje nabavne politike in usklajevanje oskrbovanja tovarn,

— opravljanje komercialnih poslov po naročilu in s pooblastili posamezne tovarne združenega podjetja,

— pripravljanje in predlaganje dolgoročnih prodajnih in kooperacijskih pogodb o prodaji.

Člen 44

Naloge službe za razvoj proizvodnje in raziskave:

— pripravljanje proizvodno razvojnih programov,

— združevanje in usklajevanje raziskovalne dejavnosti,

— pripravljanje in koordiniranje poslov pri sestavljanju srednjeročnih in dolgoročnih načrtov razširjene reprodukcije,

— izdelovanje in usklajevanje poslov pri izdelavi elaboratov za investicijska vlaganja,

— koordiniranje dela pri usklajevanju proizvodnih programov tovarn,

— usmerjanje dela pri specializaciji proizvodnje med tovarnimi združenega podjetja;

— pospeševanje poslovno tehničnega sodelovanja in kooperacije z drugimi podjetji.

Člen 45

Naloge službe za finance:

— sodelovanje pri oblikovanju finančno kreditne politike in usklajevanje njenega izvrševanja,

— sodelovanje pri sklepanju kreditnih pogodb za razširjeno reprodukcijo združenega podjetja,

— sodelovanje pri sestavi elaboratov o finančni učinkovitosti predvidenih investicijskih naložb,

— opravljanje operativnih poslov skladov združenega podjetja,

— opravljanje posameznih finančno kreditnih poslov za združeno podjetje ter po naročilu in pooblastilo za posamezne tovarne,

— usmerjanje in usklajevanje sistema knjigovodstva po tovarnah,

— opravljanje knjigovodskih poslov za dejavnost direkcije,

— usmerjanje in koordiniranje dela pri oblikovanju in delitvi dohodka v tovarnah združenega podjetja.

Člen 46

Naloge službe za razvoj organizacije poslovanja:

— pobude za uvajanje sodobne organizacije poslovanja,

— koordiniranje predpisovanja internih standardov in tipizacije poslovanja,

— usklajevanje organizacije poslovanja v posameznih tovarnah in v združenem podjetju,

— zasledovanje učinkovitosti osvojenih organizacijskih oblik in postopkov,

— skrb za posredovanje sodobnih organ-